

RUSYA FEDERASYONU

Ülke Bülteni

Genel Bilgiler

Resmi Adı:	Rusya Federasyonu
Yönetim Biçimi:	Federasyon
Başkenti:	Moskova
Başlıca Kentleri:	St.Petersburg, Nijni Novgorod, Yekaterinburg, Çelyabinsk, Volgograd, Omsk, Novosibirsk, Krasnoyarsk, Vladivostok
İdari Yapı:	8 federal bölge altında 83 idari birim (21 cumhuriyet, 46 bölge, 9 vilayet, 5 otonom bölge ve 2 şehir idaresi)
Nüfusu:	138,082 milyon (2012 tahmini)
Yüzölçümü:	17.075.400 km ² (Dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi)
Resmi Dili:	Rusça
Etnik Yapısı:	Rus %81.5, Tatar %3.8, Ukraynalı %3, Çuvaş %1.2, Başkır %0.9, Belarus %0.8, Moldovalı %0.7, diğer %8.1
Komşuları	Azerbaycan, Belarus, Çin, Estonya, Finlandiya, Gürcistan, Kazakistan, Kuzey Kore, Letonya, Litvanya, Moğolistan, Norveç, Polonya, Ukrayna
Dinsel Dağılım:	Ortodoks Hristiyan %15-20, Müslüman %10-15, Diğer %2
Para Birimi:	Ruble (1 USD = 29,07 Ruble / Mart 2012 itibariyle)

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsız bir ülke olarak dünya sahnesine çıkan Rusya Federasyonu, bağımsızlığının ilk yıllarında 75 yıl süren Sovyet yönetiminin ardından yeni bir siyasi sistem oluşturulması sürecinin zorluklarını yaşamıştır. Bu dönemde, yönetim kademelerinde baş gösteren görüş ayrılıkları 1993 yılında zirveye çıkmış ve aynı yıl Devlet Başkanı Boris Yeltsin askeri kuvvet kullanarak parlamentonun dağıtılmasını ve seçimlere gidilmesini sağlamıştır. Aralık 1993'teki referandumla kabul edilen yeni anayasa ve seçim sonucunda oluşan ve değişik görüşlerden siyasi partilerin temsil edildiği yeni parlamento, Rus siyasetine istikrar kazandırılması açısından önemli iki adımı temsil etmektedir.

Başkanlık Seçimleri Sonuçları – 4 Mart 2012 (%)

Vladimir Putin (Birlik Rusya Partisi)	63,60
Gennady Zyuganov (Komünist Parti)	17,18
Mikhail Prokhorov (bağımsız aday)	7,98
Vladimir Jirinovsky (Liberal Demokrat Parti)	6,22
Sergey Mironov (Adil Rusya Partisi)	3,85

1993 anayasasına göre Rusya, cumhuriyetle yönetilen, demokratik ve federatif bir hukuk devletidir. Yürütme yetkisi, anayasa tarafından devlet başkanı ve başbakana verilmiştir. Devlet başkanı genel seçimle 4 yıllık bir süre için doğrudan seçilir ve aynı kişi ancak iki kez devlet başkanlığı yapabilir. Ancak daha sonra anayasada yapılan değişiklikle 2012 yılı seçimlerinde ilk kez devlet başkanının 6 yıllık bir süre için seçilmesi öngörüldü.

Rusya Federasyonu Hükümeti

(7 Mayıs 2012 tarihinde yapılacak Devlet Başkanı'nın yemin töreni ve Başbakan atanmasını mütekip kabine yeniden kurulacaktır)

Devlet Başkanı:	Dmitriy Medvedev (7 Mayıs 2008'den beri)
Başbakan:	Vladimir Putin (8 Mayıs 2008'den beri)
Birinci Başbakan Yardımcıları:	Igor Şuvalov, Viktor Zubkov
Başbakan Yardımcıları:	Dmitriy Kozak, Aleksandr Khloponin, Igor Seçin, Vladislav Surkov, Dmitriy Rogozin
Dışişleri Bakanı:	Sergey Lavrov
Ekonomik Kalkınma Bakanı:	Elvira Nabiullina
Sanayi ve Ticaret Bakanı:	Denis Manturov (v.)
Enerji Bakanı:	Sergey Şmatko
Maliye Bakanı:	Anton Siluanov
Bölgesel Kalkınma Bakanı:	Viktor Basargin
İçişleri Bakanı:	Raşid Nurgaliyev
Savunma Bakanı:	Anatoli Serdyukov
Adalet Bakanı:	Aleksandr Konovalov
Tarım Bakanı:	Yelena Skrinnik
Kültür Bakanı:	Aleksandr Avdeyev
Sivil Sav., Acil Durumlar ve Doğal Afet. Bak.:	Sergey Şoygu
Eğitim ve Bilim Bakanı:	Andrey Fursenko
Sağlık ve Sosyal Kalkınma Bakanı:	Tatyana Golikova
Telekomünikasyon Bakanı:	Igor Schegolev
Tabii Kaynaklar ve Ekoloji Bakanı:	Yuri Trutnev
Ulaştırma Bakanı:	Igor Levitin
Spor, Turizm ve Gençlik Bakanlığı:	Vitaliy Mutko

Dokunulmazlığa sahip olan RF Devlet Başkanına verilmiş olan bazı yetkiler kendisini yasama organlarının üzerinde bir konuma yerleştirmektedir. Örneğin devlet başkanı, meclisin onayı gerekmeyen kanun hükmünde kararname çıkartma, belirli şartlar altında Duma'yı dağıtma, Duma'ya yasa taslağı gönderme, gerekli durumlarda kabineyi bütünüyle azletme ve referandum talep etme yetkisine sahiptir. Ayrıca devlet başkanı Duma'nın onayıyla başbakanı atamak ve hükümet toplantılarına başkanlık etmekle sorumludur.

Rusya'nın ilk Devlet Başkanı Boris Yeltsin'dir. Yeltsin, 1999 yılının 31 Aralığı'na kadar bu görevi iki dönem arka arkaya seçilerek yürüttükten sonra yetkilerini Vladimir Putin'e devretmiştir. 26 Mart 2000 tarihinde gerçekleştirilen devlet başkanlığı seçimlerini ilk turda yüzde 53 oyla kazanan Vladimir Putin, dört yıllık görev süresinin bitiminin ardından 2004 yılının Mart ayında yapılan seçimlerde oyların yüzde 71,31'ni alarak ikinci kez devlet başkanlığına seçilmiştir. Putin, görevdeki ikinci dönemini 2008 yılı başında tamamlayarak başkanlığı, Mart 2008 tarihinde gerçekleştirilen Başkanlık seçimlerini kazanan Dmitriy Medvedev'e devretmiştir. Medvedev yeni görevine 7 Mayıs 2008 tarihi itibarıyla başlamıştır. 15 Nisan 2008'de Birleşik Rusya Partisi başına geçen Putin ise 8 Mayıs 2008'de Başbakanlık görevini üstlenmiştir. 4 Mart 2012 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde Vladimir Putin dört yıllık aradan sonra tekrar Devlet Başkanı olarak seçilmiştir.

Rusya'da yürütme gücünün diğer bir ayağı da hükümettedir. Rusya hükümeti, başbakan, başbakan yardımcıları ve federal bakanlardan oluşur. Başbakan, görevine devlet başkanı tarafından Devlet Duması'nın onayıyla atanır. Başbakan atandıktan sonra en geç bir hafta içinde federal yürütme organlarının yapısı hakkındaki önerileri ile başbakan yardımcıları ve federal bakanların isimlerini devlet başkanına sunar.

Hükümetin, federal bütçenin belirlenmesi, finans, kredi ve para politikalarının uygulanması, sosyal, yardım, sağlık, kültür, bilim gibi alanlarda uygun devlet politikasının izlenmesi ve ülke savunması ile devlet güvenliğinin sağlanması gibi görevleri vardır. Bu bağlamda, Rusya'da hükümetin, ağırlıklı olarak ekonomik yönetim organı olduğu söylenebilir. Rusya'da aynı zamanda Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay gibi yargı ve yürütme alanında kurulmuş anayasal devlet kurumları da bulunmaktadır.

Bu kurumlara ek olarak Eylül 2000 tarihinde Devlet Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan Devlet Konseyi de danışma

Siyasi Yapı

Yönetim Biçimi:	Cumhuriyet ile yönetilen federasyon (Yeni anayasa 12 Aralık 1993'de genel oylama ile kabul edildi.)
Yasama:	İki Kamaralı Yasama: 1) 450 vekilden oluşan Duma; 2) Rusya'nın 89 bölgesinin her birinden iki temsilcinin katılımıyla toplam 178 vekilden oluşan Federasyon Konseyi
Seçim sistemi:	18 yaşından büyükler için evrensel genel oy kullanma hakkına dayalı dolaysız seçim sistemi. Seçim yasasındaki değişiklikler sonucunda 2007 Duma seçimleri ülke genelini kapsayan tek bir seçmen kitlesi tarafından nisbi temsil yöntemiyle yapılmıştır. Federasyon Konseyi Devlet Başkanı tarafından belirlenen ve bölgesel valiler ve yasama organları tarafından seçilen üyelerden oluşur.
Devlet Başkanı:	Devlet başkanı dört* senede bir olmak üzere en fazla iki dönem için seçilir.
Milli Hükümet:	Hükümet devlet başkanı tarafından atanan başbakan tarafından belirlenir.

* Anayasada yapılan son değişiklikle 2012 yılından itibaren devlet başkanı 6 yılda bir, parlamento üyeleri ise 5 yılda bir seçilecektir.

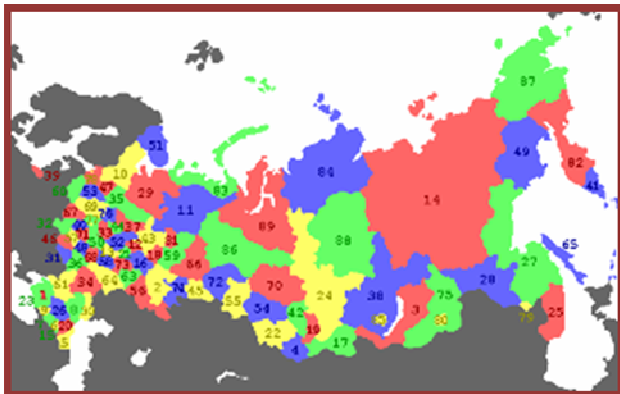
organı olarak faaliyet göstermektedir. Genellikle 3 ayda bir toplanan Konsey'de devlet yapılanması, federatif, siyasi, ekonomik ve sosyal konular görüşülmektedir.

Federal Meclis ise Rusya'nın parlamentosu, temsil ve yasama organıdır. Federal Meclis'in iki kanadı vardır:

Federasyon Konseyi (üst meclis) ve Devlet Duması (alt meclis). Yasama yetkisine sahip olan 628 sandalyeli parlamento (Federal Meclis), 450 sandalyeli alt kanat Devlet Konseyi (Duma) ve 178 sandalyeli Federasyon Konseyi'nden oluşmaktadır.

Federasyon Konseyi'nde Rusya Federasyonu'na dahil olan 89 idari birimden ikişer kişi olmak üzere toplam 178 üye bulunur. Federasyon Konseyi danışma ve temsil özelliği ağır basan bir senato görünümündedir. Ancak son yıllarda öneminin azaldığı bir gerçektir. Devlet Duması ise 4 yılda (2011'den itibaren 5 yılda) bir yapılan genel seçimlerle belirlenen 450 milletvekilinden oluşmaktadır. Milletvekilleri belirli bir partiden veya bağımsız olarak seçilebilmektedir.

Bölgesel Yönetimler

1992'de imzalanmış olan Federasyon Anlaşması ile Rusya Federasyonu, 89 idari birime bölünmüştür. Bu birimler merkezi devlete bağlı, ama kendi yasalarıyla yürütme, yasama ve yargı organlarına sahip özerk súbjelerdir. Bunların 21'i cumhuriyet, 6'sı megabölge (kray), 49'u vilayet (oblast), 2'si federal statüde kent, 1'i özerk bölge ve 10'u özerk yöre (okrug)dir.

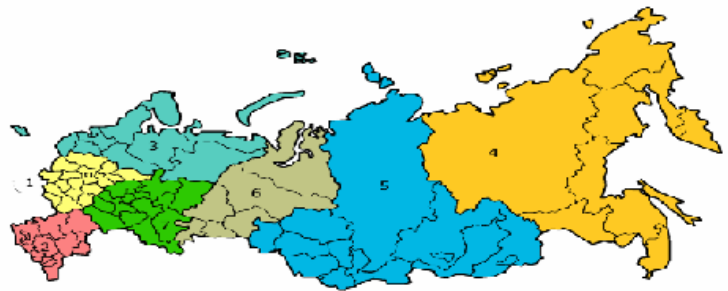
Mart 1993 Anayasası ile de idari birimler ile federal yönetim arasındaki yetki ve sorumluluk dağılımı belirlenmiştir. Buna göre tüm idari birimler, devlet ve federal kurumlar nezdinde eşit haklara sahiptir ve her biri Federasyon Konseyi'nde eşit sayıda vekille temsil edilmektedir.

Yerel hükümetlere, bölgelerindeki kamu mülkiyetinin yönetimi, bütçelerin hazırlanması ve uygulanması, yerel vergilerin toplanması ve kanun düzeninin korunması gibi yükümlülükler verilmiştir. Mevcut mevzuata ek olarak federal hükümet ile idari birimler arasında yapılan ikili anlaşmalarla da yetki ve sorumluluk dağılımları belirlenmektedir.

Dönemin Devlet Başkanı Putin, Yeltsin döneminde cömertçe dağıtılan özgürlüklerin Federasyon'u bölünme tehlikesiyle karşı karşıya bıraktığı gerekçesiyle bu 89 idari birimin merkezi devletle ilişkilerini merkez lehine yeniden düzenlemiştir. Bu düzenlemede Rusya'nın 7 federal valiliğe bölünmesi önemli bir adım oluşturmuştur.

Putin, merkezin güçlendirilmesine yönelik politikalar izlemiştir. Bu amaçla 89 idari birimin birkaç yıl içinde bazı kaynaklara göre 40-50'ye, bazı kaynaklara göre 15-20'ye indirilmesi sağlanacaktır. Halihazırda idari birim sayısı 89'dan 83'e düşürülmüştür. 2003 yılı sonunda yapılan yerel referandumla Perm Vilayeti ile Komi-Permyatsk Özerk Yöresi'nin birleşmesi, bu yolda bir adım olmuştur. Bunu, 2004 sonbaharında Evenkiysk ve Taymırsk'ın Krasnoyarsk'la birleşmesi kararı izlemiştir. Son olarak Güneydoğu Sibiry'a'da Chita Bölgesi ve Aginsk-Buryat Otonom Bölgesi birleştirilerek Trans-Baykal idari birimine dönüştürülmüştür. Bunun yanı sıra, 2010 yılında Devlet Başkanı Medvedev'in özel kararı ile Güney Federal Bölge (Yujnyy Okrug) bölünerek sekizinci Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi oluşturulmuştur. Bu bölge içine Dağıstan, İnguş, Kabartay-Balkar, Karaçay-Çerkes, Kuzey Osetya, Çeçen Cumhuriyetleri ve Stavropolskiy Kray dahil edilmiştir.

RUSYA FEDERASYONU FEDERAL BİRİMLER

1. Merkez, 2. Güney, 3. Kuzeybatı, 4. Uzakdoğu, 5. Siberya, 6. Urallar
7. Volga

2004 Eylül başında Beslan'da gerçekleşen kanlı terör eyleminden sonra Başkan Putin, ülkenin seçim ve idare sisteminde ciddi değişiklikler yapma kararını açıklamıştır. Bu karara göre özerk cumhuriyetlerden özerk yöre ve kentlere kadar Rusya Federasyonu'nu oluşturan bütün birimlerin yöneticileri (cumhuriyetlerin başkanlarından valilere kadar) federal merkezin atamasıyla (Kremlin'den gelecek önerinin yerel parlamentonun onayından geçmesiyle) belirlenmeye başlamıştır.

Uluslararası İlişkiler

27 Aralık 1991 tarihi itibarıyla Sovyetler Birliği'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki koltuğunu devralmış olan Rusya Federasyonu, aynı zamanda Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi'nin de (NACC) bir üyesidir. Rusya, 22 Haziran 1994 tarihinde NATO ile "Barış için Ortaklık" anlaşması yapmış, 27 Mayıs 1997 tarihinde imzalanan NATO-Rusya Kurucu Senedi ile de bu işbirliği ortamını kurumsallaştırmıştır. NATO-Rusya Konseyi ise Mayıs 2002'de faaliyete geçmiştir.

Rusya-ABD İlişkileri:

Rusya ve ABD'nin gündemindeki en önemli konulardan biri Avrasya coğrafyasındaki nüfuz yarışıdır. ABD'nin; Bulgaristan, Gürcistan, Azerbaycan, Romanya gibi ülkelere askeri üsler, Polonya ve Çek Cumhuriyetine füze kalkanları kurma girişimleri, Avrasya enerji jeopolitiğinde kuvvetlenen pozisyonu, NATO'nun doğuya doğru genişlemesi ve Kosova'nın bağımsızlığının tanınması Rusya'nın da etkisini artırmak istediği bu coğrafyada çıkar çatışmalarına yol açmaktadır. Ancak her iki tarafın da Avrasya coğrafyasında gerginliği tırmandırmamaya özen gösterdiği dikkat çekmektedir. 2005 yılının Şubat ayında Bratislava'da ve Mayıs'ta Moskova'da gerçekleşen Bush-Putin zirvesinde iki taraf da oldukça ılımlı mesajlar vermişlerdir. Devlet Başkanı Medvedev de Amerika ve Rusya arasındaki verimli üst düzey temasları devam ettirmek istediğini ve Soçi deklarasyonunun iki ülke arasındaki stratejik işbirliği için önemli bir altyapı oluşturacağını düşündüğünü belirtmiştir.

Nisan 2010'da ABD'nin halihazırdaki Başkanı Obama ile Rusya Devlet Başkanı Medvedev, nükleer silah stoklarını neredeyse üçte bir oranında azaltacak olan anlaşmayı Prag'da imzaladı.

Rusya-AB İlişkileri

Rusya ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin ağırlığını ticari ilişkiler ve özellikle de Rusya'nın Avrupa'ya petrol ve doğalgaz ihracatı oluşturmaktadır. Rusya'nın dış ticaretinin yarısından fazlasını gerçekleştirdiği Avrupa Birliği, Rusya için ciddi bir pazar konumundadır. Ekonomik bağımlılığın yanı sıra kültürel ve jeopolitik sebepler de Rusya'nın Avrupa ile yakınlaşmasına yol açmaktadır. Rusya'yı bir Avrupa ülkesi olarak tanımlayan Putin, 24 Nisan 2005 tarihinde yaptığı "Ulusun Durumu" konuşmasında "Rusya, daima Avrupa'nın en büyük ülkesi olmuştur ve öyle de kalacaktır" ifadesini kullanmıştır. Rusya ile AB arasındaki ilişkiler 1994'te imzalanan ve 2007 yılına kadar olan dönemi kapsayan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmasına ek olarak Mayıs 2005'te düzenlenen zirvede açıklanmış olan ekonomik alan, özgürlük, güvenlik ve adalet konularını kapsayan dört "yol haritası" da Rusya ile AB ilişkileri açısından önemli bir adımdır. Aralık 2007 tarihinde süresi dolan Ortaklık ve İşbirliği anlaşmasının yenilenmesi için başlatılan müzakerelere Ağustos ayında yaşanan Gürcistan krizinden sonra 2009 Mayıs itibariyle tekrar canlandırılmıştır. Ekonomi, enerji, güvenlik ve kültür başlıkları altında toplanan müzakereler zaman zaman zorlu geçmekte olup, 2011 yılında AB ülkeleri ile Rusya arasında sadeleştirilmiş vize rejimi önemli gündem maddesi olarak öne çıkmaktadır.

Rusya-BDT İlişkileri

Rusya'nın dış ilişkilerinde BDT ülkelerinin önceliğe sahip olduğu görülmektedir. Dönemin Devlet Başkanı Vladimir Putin, bu önceliği Temmuz 2004'te Moskova'da BDT ülkelerinde görev yapan Rus büyükelçileri ile yaptığı toplantıda net bir şekilde dile getirmiştir: "Dış politikada önceliğimiz BDT olmalıdır... Rusya bugüne kadar tarihten kaynaklanan dostluk ve güveni, ülkelerin halklarını bir araya getiren bağları yeterince kullanamamıştır... Rusya ile BDT ülkeleri arasındaki ilişkiler sadece bizim için değil onlar için de mümkün olduğunca cazip hale getirilmelidir."

Son dönemlerde yaşanan gelişmeler ise bölge ülkelerinin temelde Rusya ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine sıcak baktıkları ancak siyasi yakınlaşma konusunda temkinli davrandıklarını göstermektedir. Bununla birlikte önce Gürcistan'da sonra da Ukrayna'da gerçekleşen "kansız devrimler" ile her iki ülkedeki Rus yanlısı yöneticiler yerlerini Batı

yanlısı liderlere bırakmış durumdadır. Yönetim değişikliği yaşayan diğer bir ülke olan Kırgızistan ise halen ekonomik olarak Rusya'ya bağımlı konumdadır. Kazakistan BDT ülkeleri arasında Rusya'nın en güvenilir ve önemli ortaklarından biri olarak öne çıkmaktadır. Nitekim Devlet Başkanı Medvedev, seçildikten sonra ilk yurtdışı ziyaretini Kazakistan'a gerçekleştirmiştir.

8 Ağustos 2008 tarihinde başlayan ve "5 günlük savaş" olarak anılan Rusya Federasyonu ile Gürcistan arasında yaşanan askeri çatışma sonucu, Gürcistan sınırları içerisinde yer alan Güney Osetya Cumhuriyeti yönetimi bağımsızlık ilan etmiş ancak uluslararası arenada bu bağımsızlık sadece Rusya tarafından tanınmıştır. Gürcistan, Rusya ile tüm diplomatik ilişkileri kesmiş ve Bağımsız Devletler Topluluğundan (BDT) ayrılmıştır.

Rusya-Asya İlişkileri

Rusya'nın Çin ve diğer Asya-Pasifik ülkeleriyle işbirliğini artırması da Moskova'nın gündemindedir. 2004 yılında eski Devlet Başkanı Putin'in Çin'e yapmış olduğu ziyaret çerçevesinde imzalanan 2005-2008 Eylem Planı birçok büyük proje içermekteyse de gündemdeki öncelikli konu petroldür. 2 Haziran 2005 tarihinde Vladivostok'ta Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile Çin Dışişleri Bakanı Li Zhaoxing arasında yapılan görüşme sonucu iki ülke arasında yaklaşık 40 yıldır çözülemeyen sınır çizgilerinin belirlenmesi konusu da bir çözüme kavuşturulmuştur. Devlet Başkanı Medvedev de Kazakistan'a yaptığı

ilk yurtdışı ziyareti ardından Çin'i ziyaret ederek, iki ülke arasındaki işbirliğinin artarak devam edeceğinin sinyallerini vermiştir.

Rusya Federasyonu'nun Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Üyeliği

18 yıl süren katılım müzakerelerinin ardından, Rusya Federasyonu, Dünya Ticaret Örgütü'ne 155. üye olarak katılmıştır. 1,9 trilyon dolarlık GSYİH'ya sahip olan Rusya Federasyonu'nun Çin'in ardından ikinci en büyük ekonomi olarak DTÖ'ye katılımı, dünya ticaretinde yaşanan en geniş kapsamlı serbestleşme adımlarından birini oluşturmaktadır. Rusya Federasyonu'nun DTÖ'ye katılımı ile DTÖ dünya ticaretinin % 92'sini temsil eder hale gelecektir.

Bu üyelik neticesinde söz konusu ülkede DTÖ'nün uluslararası ticarete koyduğu kuralların hâkim olması ile tarifelerin azaltılması, ithalat ve ihracat üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması ve bunun sonucunda söz konusu ülke ile iş yapan firmaların daha şeffaf ve öngörülebilir bir ticaret sürecine sahip olmaları öngörülmektedir. Rus ekonomisinin DTÖ üyesi olmanın gerektirdiği reformlarla birlikte, doğrudan yabancı yatırım çekmede ve hizmet sektöründe rekabetçiliğini arttırmada kazançlı çıkması ve DTÖ'ye katılımını takip eden ilk beş yıl içinde % 0,5 ila % 1 arasında ilave büyüme kaydetmesi beklenmektedir. Aynı şekilde, Rusya Federasyonu'nun uluslararası rekabete dayalı üretim sistemini kabul etmesiyle birlikte, ülkemizce söz konusu ülkeye daha fazla yatırımda bulunularak hâlihazırda 7,5 milyar dolara yaklaşan yatırım miktarımızın daha da büyümesi beklenmektedir.

Rusya Federasyonu'nun DTÖ'ye üyeliğinin ülkemiz açısından en önemli ve yararlı sonuçlarından birisi ihracat vergilerinin indirilmesi ve DTÖ taahhütlerinin üstüne yükseltilmeyeceğinin kabul edilmesidir. Örneğin, ülkemiz demir-çelik sektörünün ana hammaddelerinden olan ve önemli ithalatçı olduğumuz hurda demirde Rusya Federasyonu, 5 yıl sonunda ihracat vergilerini % 15 veya 15 Avro'dan % 5 veya 5 Avro'ya indirecek ve bir daha bu seviyenin üstüne çıkarmayacaktır. Bu çerçevede, bu üründeki ithalat maliyetimizin düşmesi beklenmektedir. Benzeri bir durum, kereste ve ham deri ithalatımız için de geçerlidir.

Ayrıca, Rusya Federasyonu'nun özellikle sağlık ve bitki sağlığı önlemleri alanındaki uygulamalarını uluslararası teamüllere ve DTÖ Anlaşmalarına uygun hale getirecek olması bu alanda sıkıntı yaşayan birçok ülke gibi ülkemiz için de önemli bir gelişme olmuştur. Bu çerçevede, Rusya Federasyonu tarım ürünlerindeki kimyasal kalıntılarda uluslararası standartlara uymayı taahhüt ettiği gibi, aksi durumlarda ise gerekli bilimsel veri ve risk analizini paylaşmayı kabul etmiştir.

Rusya Federasyonu'nun bankacılık ve sigortacılık alanında üstlenmiş olduğu taahhütler çerçevesinde, bir geçiş süreci sonucunda yabancı sigortacılık firmalarının Rusya Federasyonu'nda faaliyet göstermesine izin verilmesi, yabancı bankalara yan kuruluş açma hakkı tanınması gibi hususlar, Rusya Federasyonu'nda iş yapan bankalarımızın faaliyetlerini olumlu yönde etkileyecek gelişmelerdir. Bununla birlikte, yabancı bankaların şube açması konusunda bir taahhüt bulunmamakta ve yabancı bankaların ancak tüzel kişiliği ile çalışmalarına imkân tanınmaktadır.

Perakende ve toptan ticaret alanındaki yabancı sınırlamalarının da kaldırılması, gıda ve tekstil toptancısı/perakendecisi firmalarımızın yasal olarak Rus ortaklarla çalışmak veya Rusya'da firma kurmak yerine doğrudan Türk firması olarak faaliyet göstermeleri hukuken mümkün olabilecektir. Sektör bazında bazı sınırlamalar olmakla birlikte, profesyonellerin çalışma koşullarına ilişkin olarak Rusya Federasyonu, hukuk, müteahhitlik, mühendislik, bilgi işlem gibi alanlarda yabancıların çalışması konusunda ileriye yönelik adımlar atmayı taahhüt ettiğinden, bu husus müteahhitlik firmalarımız açısından önem arz etmektedir.

Kaynak: T.C.Ekonomi Bakanlığı Ülke Raporu, 2012

Rus Ekonomisi

Tarihsel Perspektif

1917 yılındaki Ekim Devrimi ile temeli atılan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), 75 yıl boyunca uluslararası askeri, siyasi ve ekonomik platformlarda dünyanın önemli güçlerinden birisi olarak yer almıştır. SSCB ekonomisi, kamu mülkiyeti ve merkezi planlama temelleri üzerine kurulmuş bir komuta ekonomisiydi. 1928 yılından başlayarak devreye sokulan "Beş Yıllık Plan"larla idare edilen ekonomide her kamu kuruluşu için bağlı olduğu Bakanlık, üretim için kullanılacak girdileri, üretim takvimini ve ürünlerin satılacağı fiyatları dikte etmekteydi.

İlk dönemlerde SSCB'de sanayi, metalürji, makine imalatı ve kimyasal ürünler üzerine

yoğunlaşmıştı. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında ve özellikle de Stalin'in ölümünden sonra tüketim malları da ön plana çıkmaya başlamıştır. Tarım ise devlete ait ve kolektif çiftlikler şeklinde organize edilmiştir.

Birçok alanda kendi kendine yeter durumda olan Sovyet ekonomisi, ekonomik anlamda dış dünyaya büyük ölçüde kapalı kalmıştır. Ancak 1970'li yıllardan itibaren yerel üretimdeki yetersizliklerin giderilmesi için ithalata ağırlık verilmiş ve SSCB, petrol, metal ve kereste ihraç edip, karşılığında makina, tüketici ürünleri ve tarım sektörünün performansına bağlı olarak bazı dönemlerde tahıl ithal etmiştir. 1980 yılına gelindiğinde SSCB'nin dış ticaretinin yaklaşık yüzde 50'si COMECON (Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi) bölgesi ile, başka bir deyişle Doğu Bloğu ile yapılmaktaydı.

1928 yılından itibaren Sovyet planlaması, ekonomik altyapısı son derece zayıf olan ülkede dış finansman kullanmadan ve hafif sanayinin gelişmesi ve bu suretle sermaye birikimi oluşmasını beklemeden bir ağır sanayi hamlesine girişmiştir. Savaşa rağmen SSCB ekonomisi, 1930'lu yıllardan başlayarak 1960'ların sonlarına kadar yüksek büyüme oranları yakalamış ve ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci ekonomisi haline gelmiştir. Ancak bürokrasinin yoğunluğu daha sağlıklı bir gelişmeyi engellemiş ve büyüme oranlarını aşağı çekmiştir.

Sovyet kaynaklarına göre 1928-41 döneminde yılda ortalama yüzde 13.9'luk bir büyüme oranı yakalamış olan ekonominin hızı, 1960'larda yüzde 7.1'e, 1970'lerde yüzde 5.3'e, 1980'lerin ilk yarısında ise yüzde 3.2'ye düşmüştür. Büyüme oranları düştükçe başta gıda ve tüketici ürünlerinin arzında sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. 1980'lerin sonlarında "Perestroika" (Yeniden Yapılanma) hareketiyle bir takım liberal önlemler getirilmişse de Sovyet ekonomisinin düşüşü engellenememiştir. Merkezin gücü azaldıkça SSCB bünyesindeki Cumhuriyetler de vergi ödemeyi kesmişlerdir.

25 Aralık 1991 tarihinde SSCB Komünist Parti Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov istifa etmiş ve Sovyetler Birliği de tarihe karışmıştır. Bu dönemde kurulan 15 yeni cumhuriyet Sovyet tarzı ekonomiyi bırakıp pazar ekonomisine geçmek için reformlara başlamış ve böylelikle "dönüşüm" sürecine girilmiştir.

Sovyet mirasını devralan Rusya Federasyonu, bu dönüşüm sürecine sahip olduğu zengin doğal kaynakların, eğitilmiş işgücünün ve Sovyet teknolojisinin getirdiği avantajlarla başlamıştır. Bu avantajlara rağmen 60 yıldan uzun bir süredir merkezi planlamayla yönetilen ekonominin, pazar ekonomisine dönüştürülebilmesi için makroekonomik istikrar sağlanması ve ekonominin yeniden yapılandırılması gerekliliği öne çıkmıştır. 1991'de Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in başlattığı ekonomik reform programı bu hedefler doğrultusunda hazırlanmıştır. Aynı dönemde kapsamlı bir özelleştirme programı da uygulamaya konulmuştur.

Bu reformlar ile Sovyetler Birliği'nden arta kalan planlı ekonominin ortadan kaldırılması yolunda önemli adımlar atılmış, ancak gerçekleştirilen reformlar, geniş ölçekli refah artışı sağlamadığı gibi ekonomideki kötü yönetim, yolsuzluklar ve toplanamayan vergiler geçiş sürecini uzatmıştır.

Rusya Federasyonu'nun ekonomik sorunları, 1998 Ağustos ayında kriz şeklinde su yüzüne çıkmıştır. 17 Ağustos 1998 tarihinde Başbakan Sergei Kiriyenko dış borç geri ödemelerine ilişkin 90 günlük moratoryum ilan etmiş ve devlet tahvillerinin geri ödemelerinin yeni bir plan çerçevesinde gerçekleştirileceğini açıklamıştır. Tüm bu uygulamalar büyük ölçekli devalüasyonla birleşince Rus özel bankacılık sistemi tamamen çökmüştür.

1998 yılındaki krizin etkileri, Rusya'nın başlıca ihracat ürünleri olan petrol ve minerallerin dünya fiyatlarındaki düşüş ve Asya Krizi yüzünden gelişmekte olan piyasalara yatırımcı güveninin sarsılması nedeniyle oldukça ağır bir şekilde hissedilmiştir. Ruble'nin değeri hızla düşerken, yabancı sermaye de ülkeyi terk etmiş ve borç ödemeleri ertelenmiştir. Ancak Rus ekonomisi bu krizin etkilerini oldukça hızlı bir şekilde atlattır. Bu dönemde gerçekleştirilen ve 2000 yılında Vladimir Putin'in Devlet Başkanı olmasından sonra ivme kazanan ekonomik reformlar, SSCB'nin dağılmasından sonra Rus ekonomisinin tekrar bir büyüme eğilimine girmesini sağlamıştır. 2008-2009 yıllarında tüm dünyada yaşanan mali krizin etkisi altında kalan Rusya Federasyonu, hükümetin hayata geçirdiği planlı tedbirler sonucu bir çok ülkeye kıyasla söz konusu krizden olabilecek en az zararlı çıkmayı başarmıştır.

Temel Ekonomik Göstergeler

	2006	2007	2008	2009	2010	2011 *
GSMH (trilyon \$, piyasa fiyatları)	1,1	1,3	1,7	1,2	1,5	1,8
Reel GSMH Artış Oranı (%)	7,7	8,1	5,2	-7,9	4,0	4,3
Kişi Başına (GSMH-MG)(\$)	6.873	9.084	16.061	14.920	15.639	13.200
Enflasyon Oranı (TÜFE, ortalama)	9,0	11,9	14,1	11,7	6,8	6,1
İşsizlik oranı (% , ortalama)	7,2	6,1	6,4	8,4	7,9	6,8
GSMH – Sektörel Büyüme Hızları (%)						
Tarım	3,8	2,4	6,2	0,4	-7,5	5,1
Sanayi	6,0	5,4	2,4	-13,1	7,5	37
Hizmet	10,0	11,1	8,2	-5,1	3,6	57,9
Dış Ticaret (Milyar \$)						
İhracat	304	354	472	303	384	516
İthalat	164	224	292	192	246	305
Denge	140	130	180	111	138	211
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	94,7	77,0	104	49	69	90,51(tahmini)
Toplam Dış Borç (milyar \$)	251,1	371,2	402	387	391	519,4(tahmini)

Kaynak: Economic Intelligence Unit (EIU) /

* T.C.Ekonomi Bakanlığı

Büyüme

1990'ların başlarından itibaren küresel ekonominin önemli bir oyuncusu olan Rusya'nın son yıllardaki makro ekonomik politikalarının enflasyonun düşürülmesi, istikrarlı bir döviz kurunun sağlanması, kamu borçlarının zamanında ödenmesi ve ekonomik büyümenin devamı üzerinde yoğunlaştığı, yükümlülüklerini yerine getiren Rus hükümetinin ekonomide istikrarlı büyüme sağladığı görülmektedir. Dengeli mali politikalar ve para politikalarındaki korumacı yaklaşım da ekonomideki finansal göstergelerde iyileşmeye ve istikrara önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

Rusya'nın GSMH'sı 1990 yılların ortalarına kadar pek de istikrarlı bir seyir izlememiş, 1994 yılında 326 milyar dolara gerilerken 1997 yılında tekrar 428 milyar dolara yükselmiştir. Ancak, 1998 yılında yaşanan ekonomik kriz, derin bir ekonomik çöküşe neden olarak, GSMH'nin 1999 yılında 194 milyar dolara kadar gerilemesine yol açmıştır. Ancak 1999 yılından itibaren istikrarlı bir gelişme süreci yakalanmıştır. Putin yönetiminin devleti tekrar güçlendirmeye yönelik çabalarının bu gelişmedeki payı oldukça yüksektir. Eski ama güçlü bir sanayi altyapısına sahip ülkede bir çok tesis artık özel sektör tarafından başarıyla işletilmektedir.

Her bölgenin farklı bir endüstri alanında özelleşmesine yönelik Sovyet politikaları, Rus ekonomisini değerlendirirken bölgesel farklılıklar üzerinde durulmasını zorunlu kılmaktadır. Aton Yatırım Bankası'nın hazırladığı bir araştırmaya göre 1998'deki mali krizden bu yana Rus ekonomisi her yıl büyüme kaydetmiş olsa da ülkenin zengin ve fakir bölgeleri arasındaki uçurum gittikçe açılmaktadır. Örneğin ülkenin kuzey sınırında yer alan kentler büyük ölçüde merkezden aldıkları maddi yardıma dayanmaktadır. Diğer taraftan, Moskova şehri Rusya'nın GSMH'sinde tek başına yüzde 22'lik bir paya sahiptir. Batı Sibirya'daki Petrol zengini Tümen bölgesi de ülke GSMH'sinin yüzde 12'sini üretmektedir. Bu bağlamda bölgesel GSMH'ler İnguşetya'da 620 Amerikan Doları ile Moskova'da 15 bin, Tümen'de 26 bin Amerikan Doları arasında değişmektedir. Ağır sanayi mineral bakımında zengin Urallar ve Kuzey Rusya civarında, tarım ise iklimin daha ılıman olduğu güney kesimlerde yoğunlaşmıştır.

En zengin 10 bölge

1. Tümen
2. Moskova Kenti
3. Çukotka
4. Yakutistan
5. Magadan
6. Sakhalin
7. Komi
8. Murmansk
9. Samara
10. Krasnoyarsk

En fakir 10 bölge

1. Inguşetya
2. Dağıstan
3. Adıge
4. Tuva
5. Karaçay-Çerkesya
6. Mari-El
7. Kuzey Osetya
8. İvanov
9. Penza
10. Bryansk

Son yedi yılda yüksek oranlı büyüme göstermiş olan Rus ekonomisi, 2005 yılında yüzde 6,4 ile gelişmekte olan ekonomilerin ortalama büyüme oranı olan yüzde 5,9'un ve dünya ortalaması olan yüzde 3,2'in oldukça üzerinde genişlemiştir. 2006 yılında yüzde 7,7 ve 2007 yılında ise GSMH yüzde 8,1 oranında büyüyerek 1.290 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. 2008 yılını yüzde 5,2'lik bir büyümeyle kapatan Rusya ekonomisi, küresel krizin devam eden etkisiyle 2009 yılında yüzde -7,9'luk bir düşüş yaşasa da 2010 yılında yüzde 4 bir büyümeyi yakalamıştır. 2011 yılında da bir önceki yıldaki büyüme oranını korumuştur.

Yukarıda belirtilen kriz öncesinde gözlemlenen büyümenin büyük ölçüde artan petrol fiyatlarıyla desteklendiği, elde edilen gelirin tüketici ve kısmen yatırım talebini artırdığı ve talepteki bu artışın büyümede asli unsurlar olarak işlev gördüğü anlaşılmaktadır. Bu da Rusya ekonomisinin mevcut yapısında önemli kriz sonrasında da devam etmekte olan bir zayıflığa işaret etmektedir. Petrol ve doğalgaz ihracatına olan bağımlılık nedeniyle bu kalemlerin dünya piyasalarındaki fiyatlarında oluşan dalgalanmalar, Rus ekonomisini doğrudan etkilemektedir. Fiyatlar yükseldikçe ekonomideki büyüme hızlanmakta, fiyat düşüşlerinde ise ekonomi daralmaktadır. Halen petrol, doğalgaz ve madenlere bağımlı olan ve büyümenin ağırlıklı olarak bu sektörlerde geliştiğini Rus ekonomisinde; yerli ve yabancı yatırımlar hız kazanmış olmalarına rağmen halen istenen düzeye ulaşmamıştır.

ABD kaynaklı ve 2008 yılı son çeyreği itibarıyla tüm dünyayı etkisi altına almış olan finansal krizin etkisi Rusya'da ciddi bir durgunluk olarak kendini göstermiştir. Tahmini büyüme oranının resmi makamlar tarafından düşürülmesini takiben, 2008 yılını beklentilere paralel olarak yüzde 5,6'lık bir büyümeyle tamamlayan Rus ekonomisi, 2009'da Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'nün projeksiyonlarında belirtildiğinin üstünde, yüzde 7,9'lık bir daralma yaşamıştır.

2008-2011 Makroekonomik Verilerinin Karşılaştırması

%	%			
	2008	2009	2010	2011 *
GSYİH	5,2	-7,8	4,0	4,3
İhracat (milyon \$)	471.6	303.4	400.1	516.0
İthalat (milyon \$)	291.9	191.8	248.7	305.3

Kaynak: EIU, Russia Country Report, Ağustos 2011

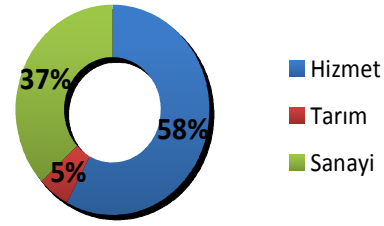
* T.C. Ekonomi Bakanlığı

Enflasyon

1998 yılında yaşanan ekonomik krizle yüzde 85 seviyesine ulaşan enflasyon, 1999 yılında yüzde 37, 2000 yılında yüzde 20 seviyesine düşmüştür. 2000 yılından itibaren düşmeye devam eden enflasyon 2006 yılında yüzde 9,7 seviyesine ulaşmıştır. 2007 yılı ikinci yarısından itibaren gıda fiyatlarındaki artış, sterilize edilmemiş döviz girdileri nedeniyle artan para arzı, konut, ulaşım ve enerji fiyatlarındaki artışlar gibi nedenlerle enflasyon yükselme eğilimine girmiş, 2007 yılı sonunda enflasyon yüzde 12 seviyesine yaklaşmıştır. 2008 yılı sonunda ise bu oran kriz sebebiyle 14,1 seviyesine kadar artmıştır. 2009 yılında yüzde 11,7, 2010 yılında ise yüzde 7,7 olarak gerçekleşen enflasyon oranı 2011'de 6,1 olmuştur.

2011 yılında, GSYİH'nin sektörel dağılımı şöyle gerçekleşmiştir:
Hizmet: %57,9, sanayi: %37, tarım: %5,1

GSYİH'nin Sektörel Dağılımı (2011)

Yıllara Göre Sektörel Dağılımdaki Değişimler

%	2008	2009	2010	2011
Tarım	5,5	1,5	-11,9	5,1
Sanayi	1,7	-11,6	7,6	37
Hizmet	8,3	-5,4	2,8	57,9

Kaynak: EIU, Russia Country Report, Ağustos 2011

Enerji ve Tabii Kaynaklar

Rusya Federasyonu doğal kaynak bakımından dünyanın en önemli coğrafyasını elinde tutmaktadır. Zengin doğal gaz ve petrol kaynaklarının yanı sıra, kömür, alüminyum, bakır, demir, elmas, altın, gümüş, platin, demir dışı metaller ve orman kaynakları ile Rusya halen dünya hammadde ihracatında önde gelen ülkelerden biridir. Dünyadaki nikel ve kobalt üretiminin yüzde 20'si Rusya tarafından gerçekleştirilmektedir.

Yıllara Göre Doğal Kaynak Rezervleri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Toplam rezervdeki oranı	2011 (Tahmini)
Doğal gaz (trilyon m ³)	42,3	42,4	42,5	43,4	43,3	43,3	43,3	43,3	43,3	44,4	44,8	%23,9	44,8
Ham petrol (milyar varil)	59,0	63,5	72,9	75,2	74,7	75,5	72,4	73,0	76,0	76,7	77,4	%5,6	60

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2011

1990'lı yılların sonlarına doğru dünya metal fiyatlarındaki düşüş ve artan enerji fiyatları nedeniyle, enerji sektöründe üretkenliği artırmaya ve modernizasyona yönelik reform çalışmaları hızlandırılmıştır. Bu kapsamda, Rusya'daki enerji şirketleri "downstream" yerine daha çok ham petrol üretimine ("upstream") ağırlık vermeye başlamıştır. Son dönemlerde şirket birleşmeleri ve BP/TNK örneğinde olduğu gibi dünya devlerinin de sektöre girmeleriyle Rus petrol şirketleri güçlerini arttırmışlar ve dünyanın en büyük firmaları arasına girmişlerdir.

Rusya'da petrol üreten belli başlı firmalar Lukoil, BP/TNK, Tatneft, Slavneft, Başneft, Rosneft'tir. Ancak 2006 yılında üretimini en fazla arttıran firma yüzde 37,5 oranıyla Rosneft olmuştur. Söz konusu firma aynı zamanda Rusya'da petrol üreten tek kamu şirketidir.

BP firması tarafından yayınlanan *Statistical Review of World Energy* adlı raporda yer alan verilere göre 2010 yılı sonu itibariyle Rusya, 77,4 milyar varil ham petrol ve 44,8 trilyon metreküp doğalgaz rezervine sahiptir. Buna göre dünyadaki toplam petrol rezervlerinin yüzde 6,6'i, doğalgaz rezervlerinin ise yüzde 26,3'si Rusya'dadır. Rezerv/üretim oranlarına bakıldığında ise mevcut rezervler ile ham petrolde 20 yıl, doğalgazda ise 80 yıllık üretim yapılabileceği görülmektedir.

Tarım

Rus ekonomisinde tarım önemli bir yer tutmasına rağmen ülke topraklarının büyük bir bölümü tarıma elverişli değildir. Rusya yüzölçümünün sadece yüzde 32'lik bir bölümünde tarım yapılabilmektedir. Ülkenin kuzeyinde toprak ekime uygun olmadığı için hayvancılık faaliyetleri ağırlık kazanmıştır. Güney Rusya ve Batı Sibirya'da ise başta tahıl olmak üzere birçok değişik tarımsal ürün yetiştirilebilmektedir. Ülkenin yüzde 45'inin ormanlarla kaplı olması nedeniyle kereste ve diğer orman ürünleri ihracatta önemli bir yer tutmaktadır. Tarım sektörünün son 3 yıldır bir durgunluk içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Rusya, son yıllarda tahıl ihracatçısı olabilmeyi başarabilmiş ise de tarım sektörünün performansı Sovyet dönemine kıyasla oldukça zayıf bir durumdadır.

Son yıllarda federal hükümetin büyük çapta verdiği sübvansiyonlara bağlı olarak tarımsal kredilerde önemli artışlar yaşanmıştır. 2005 yılında yürürlüğe konulan, aralarında tarım sektörünün de yer aldığı 4 alanda devlet desteklerinin yoğunlaştırılması yönündeki ulusal program, özellikle küçük tarım işletmelerindeki büyümeye önemli katkı sağlamaktadır. Geleneksel tarım alanları toplam üretimin yüzde 87'sini sağlamakta olup sektörde çok önemli role sahiptir.

Hayvancılık alanında gerek hayvan sayısı gerekse, üretim rakamları 1990'lı yılların başına göre önemli gerilemeler göstermiştir. Son dönemde, açılan soruşturmalar ve getirilen kısıtlamalarla, kümes hayvanları ve kırmızı et ithalatı sınırlandırılmıştır. Ekonomik Gelişme ve Ticaret Bakanlığı yetkilileri yaptıkları açıklamalarda, getirilen kısıtlamaların ithalatı engellemeyi amaçlamadığı, sadece yerli üretimi arttırmayı hedeflediklerini ve bu hedeflere ulaşmakta olduğunu belirtmiştir. Hayvansal üretim de 1990'lı yılların başındaki seviyeden oldukça uzak olmasına rağmen artış eğilimindedir.

Rus halkının küçük alanlarda yaptığı üretim halen toplam hayvancılık üretiminin yüzde 52'sini teşkil etmektedir. Rus Hükümeti hayvancılık sektörünün gelişimi için etkin tedbirler almaktadır. 2005 yılında açıklanan ulusal plan çerçevesinde büyük ticari hayvansal üretim merkezlerinin kurulması, yenilenmesi ve modernizasyonu hedeflenmekte, küçük ve özel ihtiyaca dönük üretim yapanlara da kredi imkânları sağlanmasını öngörülmektedir.

Rusya Federasyonu belli başlı kereste üreticisi ve ihracatçısı konumundadır. 75 milyar m3 stoku olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam dünya rezervlerinin 1/4'ünden fazlasını oluşturmaktadır. Kereste alanlarının hızlı biçimde kullanımı, üretimi doğuya kaydırmıştır. Sibirya'da işlenmiş kereste üretiminin 1/3'ü gerçekleştirilmektedir. 1990-1998 yılları arasında kereste, kağıt ve selüloz üretimi 2/3 oranında azalmıştır. Son yıllarda sektörde ihracata bağlı bir düzelme söz konusudur.

Rusya Federasyonu'nda 2011 yılında toplam tarımsal üretim 3451 milyar Ruble olarak gerçekleştiği kaydedilmektedir.

Sanayi

Rusya'ya SSCB'den miras kalan sanayi altyapısı enerjiye dayalı, teknolojik olarak geri kalmış, düşük katma değerli, temelde işleme ve savunma sektörüne ağırlık veren bir yapıya sahiptir. Uzay ve havacılık gibi SSCB'nin teknoloji açısından rekabet avantajına sahip olduğu alanlarda bile yatırımın yetersizliği ve işgücü sermayesinin yitirilmesi nedeniyle üretim oranları düşmüştür. Ayrıca Sovyet döneminden kalma sübvansiyonların ortadan kalkmasıyla üreticilerin uluslararası alanda rekabet güçleri zayıflamıştır.

Rus hükümeti, ülkenin doğal kaynak ihraç ederek gelişmesini sürdüremeyeceğinin bilincinde olup, sanayileşme politikaları oluşturmaya gayret etmektedir. Bu nedenle Rus hükümeti öncelikle yurt içindeki talep, sonra BDT ve diğer ülkelere yönelik ihracat için üretim yapacak sanayi tesisleri kurulması amacıyla yabancı sermaye dahil çeşitli unsurları harekete geçirmeyi hedeflemektedir. Gümrüklerde yaşanan sorunlar ve yüksek vergiler, iç piyasadaki talebe yönelik üretim yapılmasını teşvik etmektedir. Talep, ekonomik gelişmeye paralel olarak canlılığını korumakta ve üretimi çekmektedir.

Ülkenin geniş bir coğrafyaya yayılması lojistik sorunlarını da gündeme getirmekte ve tüketim merkezlerine yakın yerlerdeki yatırımları cezabetmektedir. Moskova, St. Petersburg ve Rostov Bölgesi üretim ve dağıtım kanallarına yönelik yatırımların arttığı bölgeler olarak ön plana çıkmaktadır.

Endüstriyel Üretim

İmalat Alanı	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maden çıkarma	99.1	101.6	103.5	103.7	102.5	103,6
İmalat	69.0	74.7	81.8	84.4	70.9	111,8
Gıda içecek	75.2	80.5	85.4	86.3	85.9	105,4
Tekstil & tekstil ürünleri	24.8	27.8	27.4	26.2	22.1	112,1
Pulp & kağıt	108.7	116.3	126.9	127.9	111.9	105,9
Yakıtlar	70.6	75.6	77.8	79.9	79.4	105,0
Kimyasallar	82.0	85.9	91.1	87.3	82.6	114,6
Kauçuk & plastik ürünler	74.4	90.5	110.5	124.3	109.1	121,5
Metal olmayan mineraller	51.6	56.7	65.8	65.2	49.0	110,7
Metalürji	87.6	96.2	98.2	98.0	84.4	112,4
Makine & ekipman	45.1	49.3	58.7	61.0	43.7	112,2
Elektrik & optik ekipman	116.3	135.3	151.3	139.3	95.3	122,8
Ulaşım ekipmanı	52.7	54.8	63.2	69.2	42.9	132,2

Kaynak: Rosstat

İnşaat

Rus inşaat sektörü 1990'lı yılların başında özelleştirilmişse de, yeterli yatırımın yapılmaması nedeniyle finansmanı devlet tarafından yapılan konut, sanayi tesisleri ve diğer büyük projelerin tamamlanmasında büyük sıkıntılar yaşanmıştır. Yerleşim birimleri ile beraber elektrik ve su gibi sistemlerin ve ulaşım altyapısının modernize edilmesi gerekmektedir. Rus halkının yüzde 30'u su veya elektriğe erişimi olmayan evlerde yaşamaktadır. 1980'li yıllarda inşaat geçen konut inşaatı, 2000 yılında 30 milyon metrekare ile en düşük seviyesine ulaşmıştır. 2001-2002 döneminde özellikle Moskova'da konut inşaatı tekrar artmaya başlamış, 2005 ve 2006 yıllarında ise bu artış devam etmiştir.

2002 yılında yüzde 2,7'lik bir büyüme gerçekleştirmiş olan inşaat sektörü, 2003 yılında yüzde 14,4 gibi oldukça yüksek bir büyüme oranına ulaştıktan sonra da büyümesine 2004 yılında yüzde 10,6 ile devam etmiştir. 2005 yılında büyüme yüzde 10,5'e düşmesine rağmen, 2006 yılının ilk 10 ayında sektördeki büyüme tekrar hızlanmış ve yüzde 13,2'yi bulmuştur.

1998'den önce arz ve talep arasındaki dengesizlik nedeniyle Moskova'da birinci sınıf ofis kiralari metrekare başına 700-800 dolara kadar çıkmış, ancak krizden sonra talebin hızla düşmesiyle kiralari üçte bir oranında inmiş ve büyük inşaat projeleri askıya alınmıştır. Son yıllarda sektörün istikrar kazanmasına ve yüksek büyüme oranları yakalanmasına rağmen Rusya'nın emlak piyasası halen "az gelişmiş" olarak nitelendirilmektedir. Bir örnek verilecek olursa, Moskova'daki toplam ofis alanı, aynı nüfusa sahip Londra'daki ofis alanının 10-15'te biri kadardır. Dünya fiyatlarının çok üstünde olan emlak fiyatlarının orta-uzun vadede normal seviyelere düşmesi beklenmektedir.

Rusya halkının artan konut ihtiyacını çözmek amacıyla, sosyal hizmetler alanında başlatılan reform sürecine ek olarak konut alanında da konut inşasını yüzde 30 artıracak yeni bir konut programı üzerinde çalışmalar başlatılmıştır. Hükümet, bu amaca yönelik olarak Mortgage Kredileri ve Direk Harcamalar Ajansına ayrılan yıllık 20 milyar ruble olan konut fonunu artırarak, yıllık 100 milyar rubleye (3,7 milyar dolar) yükseltmiştir. Konut piyasasında büyüme oranı 2004'te %50'ye ulaşmış olup, 2011 yılına tamamlanan yeni konut inşaatlarının iki katına çıkarılarak, 80 milyon metrekareye ulaşması hedeflenmektedir.

2014 yılında Rusya'nın Krasnodar bölgesindeki Soçi kenti kış olimpiyatlarına ev sahipliği yapmaya hazırlanmaktadır. Bu çerçevede Rus hükümeti Başkan Putin liderliğinde 12 milyar dolar tutarında bir yatırım projesini yürürlüğe koymuş bulunmaktadır. Proje bölgenin olimpiyatlara hazırlık çerçevesinde bir yıl içerisinde dünya standartlarında bir tatil bölgesine dönüştürülmesi için gerekli altyapının hazırlanması ve tesis kapasitesinin artırılmasını hedeflemektedir. Olimpiyatların başta Soçi olmak üzere, Krasnodar, Novorossisk ve Rostov'da inşaat faaliyetlerini hızlandıracağı düşünülmektedir. Bir diğer önemli gelişme ise FIFA 2018 Dünya Kupası'nın Rusya'da düzenlenecek olmasıdır. Dünya Kupası'na hazırlık için Rusya'nın yaklaşık 300 milyar Ruble (10 milyar Dolar) harcaması beklenmektedir. Kupa maçlarına St. Petersburg, Moskova, Kaliningrad, Kazan, Yaroslavl, Krasnodar ve Soçi kentlerinin ev sahipliği yapacağı ilan edilmiştir. Bu kentlerde halihazırdaki stadyum ve tesislerin yenilenmesi projelerinin yanı sıra yeni stadyum inşaatları ve bunlara bağlı altyapı yatırımları gerçekleştirilecektir.

Kazan kentinde Dünya Üniversite Olimpiyatları için, Soçi'de ise 2014 Kış Olimpiyatları için inşaat projeleri yürütülmektedir. Doğal gaz üretim ve ihracat şirketi Gazprom'un finansmanı ile St. Petersburg'da yeni bir stadyum inşaatı yürütülmektedir. Bu projelere ilave olarak birkaç yeni stadyum daha inşa edilmesi halinde Rusya'nın Dünya Kupası için hazır hale geleceği ifade edilmektedir.

Diğer taraftan, Rusya Federasyonu'nda uygulamaya geçen yeni mevzuat uyarınca ülkede faaliyet gösteren yerli ve yabancı inşaat firmalarının lisansları 1 Ocak 2010 tarihinden itibaren iptal edilmiş olup, söz konusu değişiklik kapsamında firmaların en az 100 üyeden müteşekkil Özerk Düzenleyici Kurumlar (Self Regulatory Organization, SRO) çatısı altında birleşmeleri kararı da alınmıştır.

Bununla birlikte, RF Meclisi Duma'da yapılan bir oturum sonucunda, Şehir İmar Kanunu'nda yapılacak değişiklikler kesinleşmiş, lisans süresi uzatılan firmaların lisansları da dahil olmak üzere, her türlü inşaat lisansı 1 Ocak 2010 tarihinden itibaren geçersiz hale gelmiştir. İnşaat sektöründe faaliyet için mutlaka bir SRO üyesi olmak ve iş yapmak için de SRO'dan alınmış iş izni sahibi olmak gerekir hale gelmiştir. 1 Ocak 2010 tarihinden itibaren de SRO üyelerinin yapılan işler konusunda tüketiciler karşısında sorumluluğunu garanti altına alacak mecburi sigorta uygulamasına geçilmiş bulunmaktadır.

Söz konusu yeni uygulama ile (lisans uygulamasından zorunlu sigorta uygulamasına geçiş) ülkede yatırım mevzuatında kolaylaştırıcı yönde bir değişiklik yapılmıştır.

Resmi istatistiklere göre, 2010 yılında Rusya'da inşaat sektöründeki işler 2009'un aynı dönemine oranla sadece %5,1 oranında artmıştır. Bu rakam esasen 2009 yılındaki %18'lik düşüş göz önüne alındığında toparlanma sinyali olarak algılanmalıdır. (RF Devlet İstatistik verilerine göre 2010 yılında gerçekleştirilen inşaat hacmi 4.206,1 Milyar Rubleye ulaşmış, 2009 yılında ise bu rakam 3.998,3 Milyar ruble olmuştur) Gerçekleştirilen konut inşaatı ise, 2009 yılında 59,9 milyon m², 2010 yılında ise 58,1 milyon m² olup, 714,1 bin yeni daire inşaa edilmiştir (2010 yılına göre artış, %1,8).

Perakende Ticaret

Son dönemlerde büyük alışveriş merkezlerinin açılması ve sadece Moskova'da toplam alanı 1 milyon m²'yi bulan semt pazarlarının kapatılması ile perakende satışlar gelişmiştir.

Süper market ve hiper marketlerin de sayısı hızla artmaktadır. Marketlerde 25-40 bin arası çeşitte mal Rus tüketicilerine ulaştırılmaktadır. Türkiye'den Ramstore ile birlikte İsveç'ten IKEA ve Almanya'dan Metro, bu pazarın önde gelen isimleridir.

2002 yılında yüzde 8,1 oranında büyümüş olan perakende sektörü, 2003 yılında da aynı trendi sürdürmüş ve bu yılın büyüme oranı da yüzde 8 olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılında ise sektörün büyümesi hızlanmış ve yüzde 12,1'lik bir büyüme hızına ulaşılmıştır. 2005 yılında yüzde 12,8'e ulaşan büyüme hızı, 2006 yılının ilk 10 ayında yüzde 12,5 oranında gerçekleşmiştir. İTKİB Rusya Federasyonu Temsilcisi Sabahattin Yavuz'un ilettiği rakamlara göre Rusya perakende sektörünün büyüklüğü 475 milyar dolardır. Bu tutarın yüzde 80'i ithalatla, yüzde 20'si iç üretimle karşılanmaktadır. Bu rakamın yüzde 10'a yakını ise tekstil, deri, halı ve hazır giyim tüketimi oluşturmaktadır.¹ 2006 yılı itibarıyla Rusya, Brezilya, Meksika, İspanya ve İtalya gibi ülkeleri geride bırakarak, dünyadaki en büyük 8. perakende pazarı haline gelmiştir. 2010 yılında ise Rusya perakende sektörü %12,9 oranında büyümüştür.

Son yıllardaki artışa rağmen Rusya'daki alışveriş merkezi ve süper market sayısı Avrupa'nın büyük şehirlerine kıyasla oldukça azdır. Buna rağmen, Rus vatandaşlarının artan gelirleri ve Batı tarzı alışveriş merkezlerinin öncelikli olarak tercih edilir olması, Moskova ve St. Petersburg'daki alışveriş merkezlerinin sayılarını hızla arttırmaktadır.

Renaissance Capital firması tarafından yapılan bir araştırmaya göre, vergi, kira, kredi ödemeleri gibi kalemler çıkarıldıktan sonra Rus vatandaşlarının ellerinde kalan "harcanabilir gelir" birçok kalkınmakta olan ülkeye göre daha yüksektir. Araştırmada, ayrıca bu gelirin 2011 yılına kadar yüzde 46 oranında artması öngörülmektedir. Rusya'da gelir vergilerinin yüzde 13 gibi düşük bir seviyede olması ve nüfusun çoğunluğunun kira ödememesi bu duruma yol açmaktadır.

Rus halkı, gelirin yüzde 75'ini tüketime harcamaktadır. Özellikle genç Rus vatandaşları tarafından sergilenen tüketim davranışları gittikçe Batı Avrupa'ya benzemeye başlamıştır. Araba, giyecek ve ayakkabı gibi ürünlerde Ruslar ucuz yerel markalar yerine daha pahalı yabancı markaları tercih etmektedir. Tercihleri etkileyen faktörlerde kalite, fiyatın önüne geçmektedir. Gıda konusunda ise Rusların tercihleri daha temiz ve sağlıklı gördükleri yerel ürünler yönündedir. Müşteri patlamasından en fazla faydalanacak alanlar olarak ise telekomünikasyon, turizm, restoranlar, emlak, mobilya ve ev eşyaları ifade edilmektedir. Rublenin değerinin artması ve dolayısıyla ithal mallarının fiyatlarının yerli malların fiyatlarına yaklaşması nedeniyle hemen her sektörde ithal malların oranı yükselişe geçmiştir. Bu durumun önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir.

Turizm

Turizm konusunda büyük bir potansiyele sahip olan Rusya, bu potansiyelini yeteri kadar değerlendirememektedir. Turizm sektörü, uluslararası piyasalarda tüketilen tüm hizmetlerin yüzde 35'ine tekabül etmektedir. Ne var ki, Rusya, sahip olduğu tarihsel ve doğal zenginliklerle turizm açısından cazip bir ülke olmasına rağmen küresel turizm gelirleri pastasından yüzde 1'den fazla pay alamamaktadır. Batılı ülkelerde turizm reklam kampanyaları için ayrılan kaynak yılda ortalama 40 milyon dolar civarındayken, Rusya'da bu rakam 140 bin dolar gibi oldukça düşük bir seviyede kalmıştır.

Rusya'da uygulanmakta olan Turizm Kalkınma Programı çerçevesinde ülkeye giriş yapan turist sayısının artırılması hedeflenmektedir. 1998 yılında Rusya'da yaşanan mali krizden sonra Rusların harcanabilir gelir düzeyinin yeniden artmaya başlaması nedeniyle özellikle son beş yıldır Rus turistlerin yurtdışı seyahatlerine gösterdikleri ilgi artmaya başlamıştır. Benzer şekilde Rusya'nın turizmden elde ettiği gelir de bu süre zarfında artmaya başlamış ve günümüze kadar artarak ulaşmıştır. Ancak Rusya'da orta gelirli turistler için konaklama imkanlarının çok kısıtlı oluşu, söz konusu kesimin ülkeye gelişini zorlaştırmaktadır.

2006 yılında yaklaşık 20,2 milyon turist tarafından ziyaret edilen Rusya, aynı yıl dünyanın en çok ziyaret edilen 10. ülkesi olmuştur. Rusya'yı ziyaret eden turistlerin yaklaşık 2/3'ü eski Sovyet Cumhuriyetlerine mensuptur. Ancak bu ziyaretçilerin büyük kısmının dönemlik işçi olarak Rusya'ya giriş yapıyor olması muhtemeldir. Almanya, Finlandiya, Amerika, İngiltere, İtalya, Fransa, Japonya ve son dönemlerde Güney Kore Rusya'ya en çok turist gönderen ülkeler arasında sayılabilir. Rusya'nın turizm gelirlerinin 2006 yılında yaklaşık 7,6 milyar dolar olduğu ve 2007 yılında bu rakamın 1/3 oranında arttığı tahmin edilmektedir. 2008 yılında Rusya'ya gelen yabancı turistlerin oranı yüzde 7,6 artış göstermiştir.¹ 2010 yılında 2025 bin tur düzenlenmiş, 12.231 tur ise Rusya'dan yabancı ülkelere düzenlenmiştir. Rusya'ya turistler daha çok Almanya'dan gelmekte Almanya'yı ise Finlandiya izlemektedir. Rusya'dan ise en çok Mısır ve Türkiye'ye gidilmektedir.

2006 yılında tatil için RF dışına çıkmış Rus turistlerin sayısı 7 milyon 753 bin kişiye ulaşmış ve Türkiye'nin Rus turistlerin birinci sıradaki tatil ülkesi konumunu koruduğu görülmüştür. Türkiye'yi sırasıyla Mısır, Çin ve Finlandiya takip etmektedir. 2007 yılında ise Türkiye'yi ziyaret eden Rus turist sayısı yaklaşık 2,5 milyondur. Rusya Turizm Servisi (Rosturizm) verilerine göre bu sayı 2008 yılında 2,212 milyona gerilemiştir.

Nisan 2011'de iki ülke arasında uygulamaya konulan "basitleştirilmiş vize" rejiminin de etkisiyle Ocak-Aralık 2011 döneminde Türkiye'ye gelen Rus turist sayısı 3 milyon 468 bin 214'e ulaşmıştır.

Son yıllarda Rus pazarı ile ilgili olarak dikkati çeken bir husus ise son dakika ("last minute") satışlarının gittikçe ağırlık kazanmasıdır. Bugün Rusya'dan Türkiye'ye gelenlerin yüzde 40'ı rezervasyonlarını tatilin başlangıcından 1-10 gün öncesinde yapmaktadır.

¹ TİMREPORT, 15.5.2008, sf. 30

Rusya'daki bankacılık sektöründe reforma ihtiyaç duyulduğu konusunda tüm ekonomik çevreler hemfikirdir. 2004 yılında teşkil edilen Mevduat Sigorta Fonu'na 2006 yılı sonu itibariyle 934 banka üyedir. Bu bankalar toplam bireysel mevduatın yüzde 99,3'ünü temsil etmektedir. 2006 yılı başında 100.000 ruble olan sigorta kapsamındaki mevduat üst limiti, 2006 Ağustos ayında 190.000 rubleye, Mart 2007'de ise 400.000 rubleye yükseltilmiştir.

Rusya'daki ticari bankacılık sistemi, 1988'de çıkarılan kooperatif kanunu uyarınca ilk devlet dışı bankaların kurulmasıyla oluşmuştur. Lisans alma ve denetleme hususlarındaki gevşeklik yüzünden 1994 itibariyle Rusya'da 2500 banka ortaya çıkmıştır. Ancak 1998 yılındaki ekonomik kriz banka sektörüne ağır bir darbe vurmuştur.

2004 yılı itibariyle Rusya'daki banka sayısı 1,329'du. Bu sayı 2006 yılında 1351'e ulaşmıştır. 2008 başı itibariyle Rusya'daki banka sayısı 1200'e düşmüş olup, RF Merkez Bankası'nın yaptığı açıklamaya göre, 2010 yılında bu sayı 955'e kadar inmiştir. Yine Merkez Bankası tarafından yapılan tahminlere göre, 2012 yılında Rusya'daki banka sayısının 900'e düşmesi beklenmektedir.

Bankaları aktif büyüklüğü ve sermaye yapısı açısından altı ayrı gruba ayrılmaktadırlar:

- **Devlet Bankaları:** Devlet sübvansiyonlarının tarım kesimine aktarımını yapan Rosselkhozbank bunlardan biridir. VTB ve Sberbank ise ülkenin toplam bankacılık aktiflerinin yüzde 37'sine sahip olan ticari bankalardır. 2003 yılında bankacılık sisteminin gelişimini sağlamak amacıyla Sberbank'a tanınan özel ayrıcalıkların aşamalı olarak kaldırılması yönünde önemli adımlar atılmaya başlanmıştır.
- **Büyük Sermaye Gruplarının Bankaları:** Kâr merkezleri yerine "yerel hazinedarlar" olarak adlandırılan ve aktiflerinin büyük bölümü ortaklarına kullandırdıkları kredi ve uluslararası piyasalarda değerlendirdikleri nakit kaynaklarından oluşan bu gruba ait bankalar ülkenin toplam bankacılık aktiflerinin yüzde 16'sını ve Rus bankalarında tutulan tahmini 12 milyar ABD Dolarındaki serbest nakit kaynağı kontrol etmektedirler.
- **Üniversal Bankalar:** Aktif büyüklükleri \$ 250 – \$ 3.000 milyon arasında yer alan bu bankalar kâr maksimizasyonuna bir önceki gruptan daha fazla önem vermektedirler.
- **Orta Ölçekli Bankalar:** Sayıları 50'yi bulan bu bankaların aktif büyüklükleri \$ 100 - \$ 250 milyon arasında değişmektedir. Rusya'nın en istikrarlı ve kârlı görülebilecek bu grup bankalarının hedef kitlesini orta ölçekli yatırımlar oluşturmaktadır.
- **Küçük Ölçekli Bankalar:** Rusya'da sayıları aktif büyüklükleri \$ 100 milyondan az olan bu gruptaki bankaların ülkenin toplam bankacılık aktiflerindeki payları yüzde 18'dir. Çok heterojen bir yapıya sahip olan bu grupta, küçük işletmelere hizmet veren bölgesel bankalar yer aldığı gibi kompleks finansal operasyonları yürütmek için özel olarak kurulmuş olanların sayıları da oldukça fazladır.
- **Yabancı Bankalar:** Rus bankacılık aktiflerinin Ekim 2006 itibariyle yaklaşık yüzde 15'ine sahiptir. Rusya'daki idari ve hukuki yapının bireysel ve ticari bankacılık hizmeti üzerinde oluşturduğu risk devam etmektedir. Bununla birlikte, Aralık 2006'da Rusya Parlamentosu'ndan geçen yasa değişiklikleriyle Rus Bankacılık Sistemine yabancı sermaye akışını teşvik edici önemli adımlar atılmıştır. Öte yandan, DTÖ'ye üyelik sürecinin tamamlanmasıyla bankacılık sektörüne olan yabancı yatırımcı güveninin artış göstermesi beklenmektedir.
- Yabancı bankaların çoğu Moskova ve Petersburg'da yoğunlaşmış olup, genelde Rusya'da yaşayan yabancılara, iş yapan yabancı firmalara ve son zamanlarda da zengin Ruslara servis vermektedirler. Bu yabancı bankaların en başında Citibank, Deutsche Bank, HSBC, ABN AMRO, Credit Suisse First Boston gibi büyük Avrupa ve Amerikan bankaları gelmektedir. Türk bankalarından ise Deniz Bank, Finans Bank, Garanti Bankası, Yapı Kredi Bankası ve Ziraat Bankası'nın Rusya'da şubeleri bulunmaktadır. Hazine Müsteşarlığı'nın açıkladığı bilgilere göre bu bankaların toplam yatırım tutarı 183 milyon dolardır.

Sermayeleri açısından Rusya'daki en büyük on banka şu şekilde sıralanmaktadır: Sberbank, Vneştorgbank, GazPromBank, Alfa Bank, Uluslararası Sanayi bankası, Uluslararası Moskova Bankası, NefteGazBank, Doveritilniy Investitsionniy Bank, Bank Moskvi ve Rosbank.

Rus Merkez Bankası yürürlüğe koyacağı uluslararası muhasebe standartları ve 2007 yılında bankalar için minimum sermaye zorunluluğu (5.5 milyon dolar) ile çeşitli bankaları birleşmeye teşvik etmeyi planlamaktadır. Ancak birleşme konusundaki kuralların karmaşıklığı, birleşme işlemlerinin pahalı ve zaman alıcı olmalarına sebep olmaktadır. Buna karşın, rekabete açık bir banka sektörünün gelişimi karşısında duran en büyük engel şu anki koşullarda bankacılık sektörüne hükmeden Sberbank'ın kendisidir.

Banka sektörünün önündeki diğer bir engel ise Rus halkının halen bankacılık sistemine güven duymamasıdır. Bu sebeple, kişisel tasarruflar yatırıma çevrilememektedir. Ancak son zamanlarda halkın bankalara güveninin yavaş yavaş arttığı gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak, Rus bankacılık sistemi deneyim yetersizliği, hızla değişen ekonomi piyasası, bankalara duyulan güvensizlik, hukuki altyapı eksikliği ve denetimdeki aksaklıklar yüzünden varolan potansiyelinin çok altında bulunmaktadır.

Ulaştırma

Rusya, ulaştırma alanında büyük bir potansiyele sahiptir. Çin Halk Cumhuriyeti ile Hindistan'ın ekonomik alanda kalkınmaları sayesinde Rusya'nın önemi de artmaktadır. Özellikle petrol ve petrol ürünlerinin taşımacılığına ağırlık veren Rusya, ulaştırma imkanlarını geliştirmeyi ve bu alanda ülkeye yabancı yatırım çekmeyi hedeflemektedir.

Rusya'nın ulaştırma sektörü düzenli bir büyüme trendi içerisindedir. Güney Rusya'daki limanları öncelikle ele alan Rusya Federasyonu, buradaki kapasiteyi artırma çalışmalarını sürdürmektedir. Ayrıca Kuzey-Güney Ulaşım Koridoru da üzerinde hassasiyetle durulan bir konudur.

Petrol rezervleri nedeniyle Hazar Denizi bölgesi, Rus taşımacılık sektörü için büyük öneme sahiptir. Rus yetkilileri, Hazar konusunda yasal altyapının belirginlik kazanması hususunu ve çevre ile ilgili konuları gündeme getirmektedir. Taşımacılık alanında ise ülkelerin işbirliği yapması ve limanların birbirlerini tamamlayıcı özellikte olmaları, Rusya'nın diğer bölge ülkeleri ile diyaloga girdiği konulardır.

Rusya Federasyonu hızla artan petrol üretiminin çeşitli pazarlara ulaşmasını temin etmek amacıyla, kuzey limanlarının kapasitesini arttırmaya yönelik çalışmalar yaparken, Çin ve Japonya'ya yönelik petrol boru hattı konusunda da son dönemde gelişmeler yaşanmaktadır. Gerek Çin gerek Japonya Doğu Sibirya petrol alanlarının geliştirilmesi ve boru hatlarının inşası için finansal destek sağlamayı vaat etmiştir. 2004 yılı sonunda eski Başbakan Fradkov, Doğu Sibirya'daki Taishent'ten Nakhodka yakınlarındaki Perevoznaya Limanına uzanan 4130 km'lik boru hattı planını onaylamıştır. 2006 yılında boru hattını inşasına başlanmıştır. 2009 yılının üçüncü çeyreği itibariyle Irkutsk'tan Çin sınırındaki Skorvodina'ya uzanan 2700 km'lik ilk bölümünün tamamlanması planlanan Transneft'in boru hattının ilk aşamada 15 milyon, sonra ise yıllık ortalama 30 milyon ton taşıma gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Petrol buradan tren yolu ile Rusya'nın Pasifik sahilinde bir ihracat terminaline taşınacaktır. Bu boru hattına paralel olarak bir doğalgaz hattı inşa edilmesi de olası planlar arasında bulunmaktadır.

Rus ve Orta Asya petrollerinin Türkiye boğazları kullanılarak taşınmasının gecikmeye yol açtığı öne sürülerek alternatif projeler üretilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda, eski Devlet Başkanı Putin 14 yıldır gündemde olan Balkan Petrol Boru Hattı'na ilişkin anlaşmaya 2007 yılının Mart ayında Yunanistan ve Bulgaristan Başbakanlarıyla birlikte imza atmıştır. Yaklaşık 900 kilometre uzunluğunda olacak petrol boru hattı Bulgaristan'ın Burgaz kentinden başlayıp Arnavutluk'un Vlore kentinde sona ermesi planlanmaktadır.

Rusya'nın yüzölçümü olarak büyüklüğü ve Avrasya coğrafyası içerisindeki konumu, ülkede kombine taşımacılığın kullanımını mecburi hale getirmiştir.

Rusya, bütün dünyadaki demiryollarının yüzde 7'sine sahiptir. Rus demiryollarının şu anda üçte bir kapasiteyle çalıştığı bilinmektedir. Rusya'nın en önemli demiryolu ağı, Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Kuzey Kafkasya hattıdır.

Rusya'nın Karadeniz ve Azak Denizi'ndeki limanları yılda 66 milyon tonluk bir kapasiteye sahiptir. Bu limanların ve Hazar Denizi'ndeki Rus limanlarının 2001 yılında işlemiş oldukları toplam yük ise 90 milyon ton olup bunun 65 milyon tonu akaryakıttır.

Rusya'nın nehir sistemi de bu ülkedeki taşımacılığın önemli unsurlarından birisidir. Batı Rusya'da yer alan nehirler ve kanallar sayesinde Baltık Denizi'nden Karadeniz'e su yoluyla ulaşmak mümkün olmaktadır. 2002 yılında toplam 29.3 milyon ton yükün taşındığı bu sistem uluslararası kanunlara değil Rus mevzuatına tabidir. Rus nehir ve kanalları, Kasım ayı sonundan Nisan ayı başına kadar buzlanma nedeniyle ulaşımına kapanmaktadır.

Havayolu ulaşımı da coğrafyanın gerektirdiği ölçüde gelişmiştir; ancak eskimiş terminal binaları ve uçaklar ile hizmet verilmeye çalışılmaktadır. Karayolu ulaşımında ise, gerek yük gerek yolcu taşımacılığı fazla tercih edilmemektedir. Özellikle ülkenin doğusunda altyapı yetersizliği bulunmaktadır. Transavasya otoyolu projesi ile Doğu-Batı karayolu ulaşımının geliştirilmesi planlanmaktadır.

Dış Ticaret

2006 yılında 440 milyar dolara ulaşan bir dış ticaret hacmine ve 164 milyar dolarlık bir dış ticaret fazlasına sahip Rus ekonomisi zengin doğal kaynakları bulunması nedeniyle hammadde ve yarı mamul ihrac eden ve tüketim malı ithal eden bir yapıdadır. 2006 yılı itibariyle Rusya'nın toplam ihracatının yüzde 64'ünü petrol ve doğalgaz oluştururken, metallerin de hesaba katılmasıyla bu oran yüzde 81'e yükselmektedir. 2007 yılında ise Rusya'nın ithalatın yüzde 30, ihracatın yüzde 7 oranında arttığı tahmin edilmektedir. 2007 yılına kadar ticaret fazlası GSMH'nin yüzde 14-15'ine tekabül ederken, 2007 yılında artan ithalat rakamları nedeniyle ticaret fazlası GSMH'nin yüzde 10'u seviyesine düşmüştür.

Aşağıdaki tablodan görüldüğü üzere, 2008 yılında başlayan ve etkisi 2009'da da süren küresel kriz neticesinde Rusya'nın dış ticaretinde 2009 yılı oldukça zorlu geçmiş ve verilerde önemli düşümlere neden olmuştur. Ancak 2010 döneminde bu göstergeler tekrar yükselişe geçmiştir.

Rusya'nın ihracatının yüzde 65'ini enerji sektöründe gerçekleştirilmektedir. Sadece petrol ihracatı yurt dışına yapılan satışların yüzde 35'ini oluşturmaktadır. Katma değeri daha yüksek makine ve teçhizatın toplam ihracattaki oranı ise yüzde 5 civarındadır. Bununla birlikte, makine, teçhizat ve ulaşım araçları ithalatı toplam ithalat harcamalarının yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Tarım sektörünün zayıflığı nedeniyle önemli miktarlarda gıda ürünü de ithal edilmektedir.

Yıllar İtibariyle Rusya Federasyonu'nun Dış Ticareti (milyar dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012 *
İHRACAT	243,6	302,5	354,4	471,6	303,3	400,1	521,3	527,7
İTHALAT	125,3	164,3	223,4	291,8	191,8	248,7	323,3	353,1

Kaynak: EIU, T.C. Moskova Ticaret Müşavirliği

* Tahmini

2011 yılında Rusya'nın ihracatı 2010'a göre %30 artarak 521,3 milyar dolar olurken ithalatı %34 artarak 323,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında Rusya Federasyonu'nun toplam dış ticaret hacmi 844,6 milyar dolar olmuştur.

	En çok ihracat yapılan 10 ülke (2011)	Milyon \$	Pay (%)
1	Hollanda	62.567	12,12
2	Çin Halk Cumhuriyeti	35.241	6,83
3	Almanya	34.174	6,62
4	İtalya	32.582	6,31
5	Ukrayna	30.510	5,91
6	Türkiye	25.429	4,93
7	Belarus	24.923	4,83
8	Polonya	21.369	4,14
9	ABD	16.605	3,22
10	Fransa	14.857	2,88

	En çok ithalat yapılan 10 ülke (2011)	Milyon \$	Pay (%)
1	Çin Halk Cumhuriyeti	48.264	15,81
2	Almanya	37.676	12,34
3	Ukrayna	20.121	6,59
4	Japonya	15.004	4,91
5	ABD	14.602	4,78
6	Belarus	13.685	4,48
7	Fransa	13.276	4,35
8	İtalya	13.401	4,39
9	G.Kore	11.593	3,80
10	Kazakistan	6.859	2,25
13	Türkiye	6.374	2,09

Kaynak: T.C. Moskova Ticaret Müşavirliği Aylık Raporu (Ocak 2012)

Rusya'da Yabancı Sermaye

Rusya Federasyonu Devlet İstatistik Komitesi (Rosstat)'ın yayınladığı verilere göre, 2010 yılı döneminde Rusya ekonomisine yabancı yatırımlar hacmi, yüzde 40,1 oranında büyüyerek 114.7 milyar dolara ulaşmıştır. Buradaki doğrudan yabancı yatırımlar yüzde 13,2 oranında azalarak 13.81 milyar dolara inmiş olup, portföy yatırımları yüzde 21,9 yükselerek 1.076 milyar dolar, diğer yatırımlar ise yüzde 53,3 büyüyerek 99.86 milyar doları bulmuştur.

Önceki yıla göre yüzde 11,9 büyüyen toplam yabancı sermaye tutarı 300.1 milyar dolar seviyesine gelerek, ödenmiş yabancı yatırım tutarı 120.8 milyar dolar olmuştur.

2010 yılında Rusya ekonomisine yabancı sermaye yatırımında bulunan başlıca ülkeler sırasıyla G.Kıbrıs, Hollanda, Lüksemburg, Çin, Almanya, İngiltere, İrlanda, Fransa, Japonya, Virgin Adaları olmuştur.

Rusya'da en fazla yabancı sermaye çeken sektörler petrol, doğalgaz ve perakende ticarettir. Bununla birlikte, imalat ve servis sektörlerinin de son dönemlerde yabancı yatırımcılar için bir cazibe merkezi haline geldikleri gözlemlenmektedir.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Teşkilatı'nın hazırlamış olduğu Dünya Yatırım Raporu verilerine göre, 2003 yılında 7,9 milyar dolar olan doğrudan yabancı yatırım, 2004 yılında hızlı bir yükselişle 15,4 milyar dolara ulaşmış, 2005 yılında ise az da olsa düşüş göstererek 14,6 milyar dolarda kalmıştır. 2006 yılı sonuna gelindiğinde ise Rusya'da yapılan doğrudan yabancı yatırımların miktarı 67 milyar dolara kadar yükselmiştir.

Rusya Merkez Bankasının yayınladığı rapora göre, 2007 yılında finans alanındaki yatırımlar hariç doğrudan yabancı yatırımlar 47 milyar dolara ulaşmıştır. Toplam doğrudan yabancı yatırımların 55 milyar dolar olduğu (GSMH'nin yüzde 4,5'i) tahmin edilmektedir.

26 Ağustos 2003 tarihinde Tekelle Mücadele Bakanlığı'nın vermiş olduğu onayla kurulan ve Tyumen Petrol Şirketi (TNK) ile İngiliz BP firmasının ortaklığı olan 8 milyar dolarlık sermayeye sahip TNK-BP Ltd., Rusya'daki en büyük yabancı yatırım unvanını kazanmıştır.

Rusya'daki yabancı yatırımın kaynaklarına bakıldığında en büyük yatırımcı ülkelerin Kıbrıs Rum Kesimi, Lüksemburg ve Hollanda (toplam yatırımların yüzde 32'si) olduğu görülmekte, dolayısıyla söz konusu yatırımın büyük ölçüde vergi avantajları için ülkeden çıkarak off-shore bölgelere giden ve daha sonra yabancı sermaye olarak ülkeye dönen Rus sermayesi olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yatırımcı ülkelerin başında ise Almanya, İsviçre, Çin ve İngiltere (toplam yatırımların yüzde 22'si) gelmektedir.

Yabancı yatırımın kullandığı giriş kapılarından en önemlisi özelleştirmedir. Rusya, 2004-2006 döneminde devletin fonksiyonlarını ve görevlerini doğrudan destekleyen kamu kuruluşları dışında devlete ait tüm kuruluşları ve tesisleri özelleştirmeyi hedeflemiştir. Savunma sanayi kuruluşları bile özelleştirme kapsamındadır.

KOBİ'ler de son dönemlerde Rus ekonomisinde ön plana çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla yabancı yatırımcıların ilgisini de gittikçe daha çok çekmektedirler. Yıllarca devler arasında fazlaca hayat şansı bulamamış olan küçük işletmeler doğal olarak petrol ve doğalgaz sektörlerinde olduğu kadar büyük getiriler sağlayamazlar da kısa ve orta vadede daha kârlı olabildikleri gibi, yatırım ortamındaki değişiklikler nedeniyle büyük dalgalanmalar da yaşamamaktadırlar.

Bütün bu olumlu gelişmeler yabancı yatırımcılar tarafından dikkatle izlenmekte olup Rusya, yabancı sermaye için gittikçe daha cazip bir ekonomi haline gelmektedir. Bazı sorunlar devam etse ve yabancı yatırımcılar bazı tedirginliklerinden tam olarak kurtulamamışlarsa da, şartlar gittikçe iyileşmektedir. Rus hükümeti ve Rus firmalarına artık daha fazla güven duyulmakta ve bu durum uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının verdikleri notlardan da açık bir şekilde görülmektedir.

Rusya'nın yurtdışındaki toplam sermayesi Rosstat verilerine göre, 2010 yılı sonu itibarıyla 82 milyar doları bulmuştur.

Türkiye - Rusya Federasyonu Ticari ve Ekonomik İlişkileri

Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin temeli Cumhuriyet'in ilk yıllarında atılmıştır. 1937 tarihli Seyrüsefain Anlaşması sayesinde ivme kazanan Türk-Rus ticareti o dönemlerde yıllık 100 milyon ruble seviyelerinde seyrederken, Başbakan İsmet İnönü'nün 1937'de gerçekleştirdiği Moskova ziyareti, SSCB Dışişleri Bakanı Gromiko'nun 1965 yılında ve Başbakan Kosigin'in 1966 yılında gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretleri, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin kilometre taşlarını oluşturmuştur.

Bu dönemde düşük faizli Sovyet kredisi ve SSCB'nin sağladığı teknik destek ile Seydişehir Alüminyum tesisleri, İskenderun Demir-Çelik tesisleri, Oymapınar Hidroelektrik Santrali, Aliğa Petrol Rafinerisi, Bandırma Sülfürik Asit Tesisi, Artvin Levha Fabrikası, Çayırova Cam Fabrikası gibi Türk ağır sanayinin temelini oluşturan tesisler kurulmuştur.

İki ülkenin 20. yüzyıldaki sanayileşmelerinin birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu görülmektedir. 1985 yılında SSCB'de başlayan açıklık ve yeniden yapılanma hareketinden en çok istifade eden ülkelerden birisi de Türkiye olmuş ve Sovyet ekonomisinin pazar ekonomisi kurallarına geçiş sürecinde Türk girişimcileri hızla aktif rol almaya başlamıştır.

İki ülke arasındaki ekonomik ilişkilere ivme kazandıran hareket noktası 1984 yılında imzalanan ve 1987 yılında yürürlüğe giren doğalgaz anlaşmasıdır. Bu anlaşma ile Sovyetler Birliği'nden alınan doğal gazın bedelinin yüzde 70'lik kısmının Türk mal ve hizmetleri ile ödenmesi öngörülmüştür. Söz konusu anlaşma sayesinde pek çok Türk sanayi ürününün Sovyetler Birliği'ne satışı sağlanmış ve SSCB'nin dağıldığı yıl olan 1991'de Türkiye'nin SSCB'ye ihracatı 400 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.

Son 20 yıllık dönemde Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin geliştiği ve derinleştiği gözlemlenmektedir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in 6 Aralık 2004 tarihinde Ankara'ya yapmış olduğu ziyaret sırasında Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer ve Putin arasında "Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Dostluğun ve Çok Boyutlu Ortaklığın Derinleştirilmesine İlişkin Ortak Deklarasyon" imzalanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanı Sezer ile Putin, Ortak Deklarasyon'da da kaydolunduğu üzere, iki ülke arasındaki işbirliğinin geliştirilmiş çok boyutlu ortaklık düzeyine çıkartılmasının hedeflendiği belirtmişlerdir. Başkan Putin'in ziyareti, 1972 yılında dönemin Yüksek Prezidyum Başkanı Podgorni'nin Türkiye'yi ziyareti bir yana bırakıldığında Türk-Rus ilişkileri bakımından bir ilk olarak nitelenebilecek tarihi bir ziyarettir.

Başkan Putin'in ziyaretinden kısa bir süre sonra, Sayın Başbakan Erdoğan 10-12 Ocak 2005 tarihlerinde Moskova'daki Türk Ticaret Merkezi'nin açılışını yapmak, 8-9 Mayıs 2005 tarihlerinde ise Moskova'da düzenlenen II. Dünya Savaşı Zaferi'nin 60. Yıldönümü törenlerine katılmak üzere Rusya Federasyonu'nu ziyaret etmiş ve Soçi şehrinde Başkan Putin ile görüşme fırsatı bulmuştur. Bu görüşmeyi takiben, Başkan Putin Mavi Akım doğalgaz boru hattının açılış törenine katılmak üzere 17 Kasım 2005 tarihinde Samsun'a gelmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı Ahmet

Necdet Sezer 28-30 Haziran 2006 tarihlerinde, Başkan Putin'in davetine icabetle, Rusya'ya resmi bir ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaret, Rusya Federasyonu'nun kuruluşundan bu yana Türkiye'den bu ülkeye Cumhurbaşkanlığı düzeyindeki ilk ziyaret olması bakımından büyük önem taşımaktadır.

12-15 Şubat 2009 tarihlerinde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Moskova ve Kazan'a yaptığı resmi ziyareti ve Mayıs 2010'da Devlet Başkanı Dmitriy Medvedev'in Türkiye ziyaretinin yanısıra 2010-2011 döneminde giderek yoğunlaşan karşılıklı üst düzey ziyaretler ve görüşmeler sırasında taraflar, ticari ve ekonomik ilişkilerin daha de geliştirilerek ve çeşitlendirilerek stratejik boyutlu ortaklığa dönüştürülmesi için kararlılıklarını ortaya koymuşlardır.

Son dönemde gerçekleşen karşılıklı üst düzey ziyaretler

Türkiye'den Rusya'ya:

Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan (İşbank Açılışı), 1 Aralık 2011

Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül, 7 Eylül 2011

Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Dönemin Devlet Bakanı Zafer Çağlayan, 15-16 Mart 2011

Dönemin Devlet Bakanı Zafer Çağlayan, 27 Temmuz 2010

Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Dönemin Devlet Bakanı Zafer Çağlayan, 12-13 Ocak 2010

Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Dönemin Devlet Bakanı Zafer Çağlayan, 16 Mayıs 2009

Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül, 12-15 Şubat 2009

Rusya'dan Türkiye'ye:

Başbakan Yardımcısı İgor Seçin, 15 Aralık 2010

Başbakan Vladimir Putin, 7-8 Haziran 2010

Devlet Başkanı Dimitri Medvedev, 11-12 Mayıs 2010

Başbakan Yardımcısı İgor Seçin, 5-6 Mayıs 2010

İçişleri Bakanı Raşid Nurgaliyev, 24-25 Mart 2010

Başbakan Yardımcısı İgor Seçin, 18-19 Şubat 2010

Başbakanı Vladimir Putin, 6 Ağustos 2009

Başbakan Yardımcısı İgor Seçin, 20 Temmuz 2009

Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, 1 Temmuz 2008

Türkiye ile Rusya Federasyonu Arasındaki Ticaret

1970-1980 döneminde Türkiye'nin dış ticaretinde önemli yeri olan SSCB'nin payı 1980'lerin başında azalmaya başlamıştır. Ancak iki ülke ticareti 1984 yılında yapılan doğal gaz anlaşması ile tekrar hız kazanmış, 1992 yılında SSCB'nin dağılmasıyla birlikte iki ülke ticari ilişkileri hızla gelişmeye devam etmiştir. 2000 yılında ihracatımızda 9'uncu sırada yer alan Rusya Federasyonu 2003 ve 2004 yıllarında 8'inci sıraya yükselmiş, 2005 yılında tekrar 9'uncu, 2006 yılında ise 6'ncı, 2007 yılında 5'inci sıraya yerleşmiştir. İthalatımızda ise 2000 yılında 4'üncü sırada, 2004 ve 2005 yılında 2'nci, 2006 yılında ise ilk sıraya yükselmiş, 2007 yılında ilk sırayı korumuştur.

İki ülke arasındaki ticarete konu olan ürünler her geçen yıl çeşitlenmektedir. Rusya başlangıçta Türkiye'den ağırlıklı olarak gıda maddeleri alırken daha sonra tekstil ve konfeksiyon ürünleri, deri, kürk, makina ve teçhizat, otomobil almaya başlamıştır. Türkiye ise Rusya'dan enerji kaynakları (petrol, doğal gaz, kömür) başta olmak üzere makina aksam ve parçaları, demir çelik, kimyasallar ve gübre ithal etmektedir. Türkiye'nin Rusya pazarına yönelik ihracatını ağırlıklı olarak fiyat elastikiyetleri yüksek tüketim malları oluşturmaktadır

Buna rağmen, son yıllarda Türkiye ve Rusya Federasyonu arasındaki ticaret dengesi Türkiye'nin aleyhine gelişmektedir. Toplam ticaret hacmindeki yükseliş büyük ölçüde Türkiye'nin Rusya Federasyonu'ndan gerçekleştirdiği ithalattaki artıştan kaynaklanmaktadır. Önceki yıllarda olduğu gibi, 2011 yılında da ithalat ihracattan daha fazla artmıştır. 2010 yılında yüzde 44 artarak 4.6 milyar dolara yükselen ihracatımız 2011 yılında 6 milyar dolar olarak, ithalatımız ise 2010'da yüzde 11 artarak 21.6 milyar dolara ulaşarak 2011'de 24 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

YILLARA GÖRE TÜRKİYE-RUSYA TİCARETİ (milyon dolar)

YILLAR	İHRACAT (X)	İTHALAT (M)	X/M	DENGE	HACİM
2000	644	3.887	0,16	-3.243	4.531
2001	924	3.436	0,26	-2.512	4.360

2002	1.172	3.892	0,30	-2.720	5.064
2003	1.368	5.451	0,25	- 4.083	6.819
2004	1.859	9.033	0,20	- 7.174	10.892
2005	2.377	12.906	0,18	-10.529	15.283
2006	3.238	17.806	0,18	- 14.568	21.044
2007	4.727	23.508	0,20	- 18.781	28.235
2008	6.483	31.364	0,20	- 24.881	37.847
2009	3.202	19.450	0,16	- 16.248	22.652
2010	4.632	21.592	0,21	- 16.960	26.224
2011	5.995	23.950	0,25	-17.955	29.945

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı Ülke Raporu, 2012; TÜİK

TÜRKİYE'NİN İHRACATINDA BAŞLICA ÜRÜN GRUPLARI (Yıllık/Dolar)

Ürün Adı	2010	2011	Değişim, %
Tekstil Elyafı ve Mamulleri	900.947.631	1.090.934.180	21,09
Diğer Örne Mensucat	313.686.068	414.742.236	32,22
Sentetik Filament İpliklerden Mensucat	126.483.927	148.896.139	17,72
Sebzeler, Meyveler ve Mamulleri	897.883.133	942.227.071	4,94
Domates-Taze, Soğutulmuş	247.699.287	258.563.756	4,39
Portakal, Mandarin	161.515.984	205.442.152	27,20
Kara Ulaşım Araçları	587.989.276	831.731.902	41,45
İçten Yanmalı Motorlu Otomobiller vb. Elektrik Motorlu Taşıtlar vb.	348.607.405	461.990.117	32,52
Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	74.579.654	134.815.264	80,77
Giyim Eşyası ve Aksesuarları	311.669.460	350.667.936	12,51
Kürkten, Taklit Kürkten Giyim Eşyası, Aksesuarları	75.319.208	81.472.426	8,17
Deri-Köseleden Giyim Eşyası	29.018.831	35.560.990	22,54
Elektrikli Makine ve Cihazlar	199.568.504	341.464.804	71,10
İzole Edilmiş Tel, Kablo, Elektrik İletkeni, Fiber Optik Kablolar	40.574.841	94.001.664	131,67
Elektrik Devresi Teçhizatı	45.902.300	63.339.220	37,99
Değişik Sanayi Kollarında Kullanılan Makine ve Cihazlar	146.952.514	284.002.585	93,26
Klima Cihazları	17.770.100	88.322.477	397,03
Vitrin, Tezgâh vb. Tipi Soğutucu ve Dondurucular. Aksam, Parçaları	20.476.275	31.935.069	55,96
Çeşitli Mamul Eşya	123.818.534	201.828.053	63,00
Gümüş, Kıymetli Metallerle Kaplı Gümüş, İncili Eşya	67.265.273	128.053.927	90,37
Plastik Kutu, Sandık Muhafaza Eşyası	15.097.124	19.974.766	32,31
Metallerden Nihai Ürünler	152.245.604	171.410.502	12,59
Adi Metal Kilit, Sürgü, Donanım, Tertibat, Kasa, Emniyet Çekmeceleri	49.423.307	54.031.184	9,32

Demir veya Çelik İnşaat	19.793.895	26.333.920	33,04
Taşkömürü Katranı ve Ham Petrolden Ürünler	134.143.995	164.981.212	22,99
Akaryakıt	134.074.475	164.827.963	22,94
Petrol Koku, Bitümenli Karışımlar	68.686	107.819	56,97
Plastikten Mamuller	140.250.193	157.290.825	12,15
Borular, Hortumlar(Sert)-Etilen Polimerlerinden	62.575.370	65.936.760	5,37
Plastik Boru ve Hortum Bağlantı Elemanları	31.712.910	30.480.501	-3,89
İlk 10 Toplam	3.595.468.844	4.536.539.070	26,17
Ülke Toplam	4.628.152.963	5.995.405.850	29,54

TÜRKİYE’NİN İTHALATINDA BAŞLICA ÜRÜN GRUPLARI
(Yıllık/Dolar)

Ürün Adı	2010	2011	Değişim, %
Havagazı, Su Gazı, Fakir Gaz, Petrol Gazları, Doğal Gaz	6.645.193.052	10.892.050.736	63,91
Doğal Gaz	6.204.009.577	10.295.440.860	65,95
Sıvılaştırılmış Diğer Hidrokarbon Gazları	427.064.135	555.982.047	30,19
Taşkömürü Katranı ve Ham Petrolden Ürünler	7.888.180.238	4.468.072.487	-43,36
Akaryakıt	6.014.466.084	2.768.989.359	-53,96
Ham Petrol	1.873.295.620	1.698.990.387	-9,30
Demir ve Çelik	1.592.724.538	2.050.010.973	28,71
Demir, Çelik Yassı Hadde Mamulleri	789.577.279	912.776.446	15,60
Demir, Alaşımsız Çelikten Yarı Mamuller-Ağırlıkça Karbon < % 0,25	284.366.422	311.593.234	9,57
Demir Dışı Metaller, Mamulleri	1.574.873.886	1.593.844.658	1,20
İşlenmemiş Alüminyum	861.140.336	1.136.086.880	31,93
Aritilmiş Bakırdan Teller	83.336.482	211.561.735	153,86
Taşkömürü, Linyit ve Bunlardan Üretilen Kok. Ham Yağlar	1.419.400.907	1.469.828.473	3,55
Taşkömürü	1.391.617.356	1.375.679.114	-1,15
Kok ve Yarı-kok Ürünler	9.576.900	68.894.845	619,39
Metal Cevherleri, Kırıntı, Döküntü, Hurdaları	651.302.584	1.110.110.922	70,44
Demir-Çelik Döküntü ve Hurdaları	577.206.574	1.047.658.135	81,50
Demir Cevherleri-Konsantreleri	73.342.022	51.975.951	-29,13
Hububat ve Mamulleri	387.745.896	550.244.065	41,91
Diğer Buğdaylar	321.675.376	498.639.577	55,01
Kavuz İçinde Pirinç (Çeltik)	47.169.902	34.942.123	-25,92
Gübreler	218.082.186	350.328.931	60,64
Azotlu Mineral ve Kimyasal Gübreler	175.530.334	206.220.013	17,48
İki veya Üç Mineral İçeren Kimyasal, Müstahzar Gübreler	42.344.979	127.546.349	201,21

Organik Kimyasal Ürünler	199.539.735	322.646.836	61,70
Karboksiamidin İmin Gruplu Bileşikler, Kuaterneramoniyum Tuzları	68.217.735	114.138.781	67,32
Sanayide Kullanılan Yağ Alkolleri	27.949.537	74.479.021	166,48
Anorganik Kimyasallar, Radyoaktif, Nadir Elementlerin Bileşikler	134.872.760	159.274.082	18,09
Anorganik Bazlar; Metallerin Oksit, Hidroksit ve Peroksitleri	93.370.235	100.037.786	7,14
Karbon, Karbon Karası-Diğer Şekilde Karbonlar	33.306.351	51.148.757	53,57
İlk 10 Toplam	20.711.915.782	22.966.412.163	10,89
Ülke Toplam	21.600.641.439	23.950.487.467	10,88

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı Ülke Raporu, 2012

Son yıllarda Türkiye ve Rusya Federasyonu arasındaki ticaret dengesi Türkiye'nin aleyhine gelişmektedir. Bu duruma neden olan temel etkenler şu şekilde özetlenebilir:

- 1984 yılında imzalanan Doğalgaz Anlaşması Rusya Federasyonu'ndan alınan doğalgazın yüzde 70'inin Türk mal ve hizmetleriyle ödenmesi konusunda bir hüküm içermektedir. Ancak, anlaşmanın son yıllarında Rus tarafı bu hükmün gereğini yerine getirmediğinden mal ve hizmetle geri ödeme oranı yüzde 7'ye kadar düşmüştür. Daha sonraki yıllarda imzalanan Mavi Akım ve Batı Doğalgaz Hattının genişletilmesine ilişkin anlaşmalarda ise mal veya hizmetle ödemeye ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Söz konusu anlaşmalar çerçevesinde Türkiye'nin Rusya'dan doğalgaz ithalatı her yıl önceden belirlenmiş oranlarda artmakta, buna karşılık Türkiye'nin Rusya'ya ihracatı ise aynı oranda büyümektedir. Ayrıca son yıllarda uluslararası enerji kaynakları fiyatlarındaki artış, Türkiye'nin ithalatının tutar olarak artmasına yol açmıştır.
- 1998-99 krizinden sonra rublenin yüzde 75 oranında devalüasyona uğraması, dolayısıyla ithalatın pahalı hale gelmesi ve Rus halkının satın alma gücünün düşmesi nedeniyle Rusya Federasyonu'nun ithalatı yarı yarıya azalmıştır. Gıda ve içecek maddeleri, sıhhi tesisat - inşaat malzemeleri ve ilaç ithalatı en çok düşen mal grupları arasındadır.
- 1998-99 krizi sonrasında Rusya'da yaşanan devalüasyon ve uygulanan ithal ikamesi politikası ile ülke içinde üretim ve ihracat cazip hale gelmiştir. Bu durum sanayi üretiminde büyük artışları beraberinde getirmiştir. İthalat yoluyla talebi karşılanan gıda ve tekstil ürünleri gibi mallar artık Batılı ürünler ile rekabet edecek kalitede ülke içerisinde üretilmeye başlanmıştır.
- Türkiye'nin Rusya'ya ihraç ettiği ürünlerin fiyat esnekliği yüksek olan ürünler olması sebebiyle ihracat miktarı ve değeri arasında önemli farklar oluşabilmektedir. Son iki sene içerisinde Rusya'daki tekstil - hazır giyim ve gıda ürünlerinin fiyatları geçmiş yıllara göre düşük oranlarda seyretmektedir.
- Rusya'nın BDT ülkelerinden ithalatta KDV ve bazı diğer vergileri uygulamaması, Türk ihracatçıları açısından olumsuz bir rekabet ortamı yaratmıştır.
- Türkiye'nin Rusya Federasyonu'na ihracatında ticaret finansmanı yetersiz kalırken Avrupa Birliği ülkeleri bu pazara girişte önemli finansman kaynaklarına sahiptir.
- Özellikle 1990'lı yılların ilk yarısında bavul ticareti yoluyla Rusya Federasyonu'na kalitesiz Türk mallarının girmesi ile Türk mallarına ilişkin olarak oluşan olumsuz imaj, uzun vadede Türk mallarının Rusya pazarındaki rekabet şansını azaltmıştır.

Rusya'daki Türk Yatırımları

1992 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte Rusya Federasyonu'nda yapılan Türk yatırımlarında da artış kaydedilmiştir. 1990'lı yılların başlarında yeterli sermaye birikimine sahip olmayan Türk özel sektörü, 1990'ların sonlarına doğru yeterli sermaye birikimini sağlayarak yatırımlarına hız vermiştir. Enka, Koç, Zorlu (Vestel, Taç, Zorlu Enerji), Efes, Şişecam gibi büyük firmaların yanında küçük ve orta ölçekli firmaların üretim tesisleri kurmak suretiyle pazara olan ilgileri her geçen gün artmıştır. T.C. Hazine Müsteşarlığı ve Moskova Büyükelçiliğimiz

verilerine göre Rusya Federasyonu'ndaki Türk yatırımların toplam tutarının 6,5 milyar doları aştığı tahmin edilmektedir. Rus özel sektörünün son yıllarda Türkiye'deki özelleştirme ihalelerine olan ilgisi ve yatırım kararları Türkiye'nin Rusya için cazip bir yatırım üssü olduğunu kanıtlamıştır. Turizm, hizmetler ve petrol/gaz işleme ve depolama alanında yoğunlaşan yatırımların gelecek yıllarda artarak süreceği tahmin edilmektedir.

ENKA

ENKA Rusya'daki en yüksek iş hacmine sahip Türk müteahhitlik firması olmasının yanı sıra Rus emlak piyasasındaki ilk yabancı yatırımcıdır. ENKA ülkedeki ilk projelerini 1988 yılında Türkiye-SSCB Doğal Gaz Anlaşması çerçevesinde gerçekleştirmiştir.

1990'ları başında ise uzun vadeli yatırımlar yapmaya başlamış, ofis ve konut inşaatlarını geliştirmek ve yönetmek üzere Mosenka ve Moskva Krasnye Holmy şirketlerini kurmuştur. Bugün Mosenka'nın yatırımları, Moskova'da, 32.000 m² kiralanabilir ofis alanına sahip altı binadan oluşmaktadır. ENKA'nın diğer emlak şirketi MKH, 1995 yılında Kremlin Adası'nın doğu ucunda 7 hektarlık bir arsada yer alan Riverside Towers İş ve Kültür Merkezi'nin inşası için kurulmuştur. Merkez toplam 53.000 m² kiralanabilir ofis alanı ve Swissôtel Krasnye Holmy adı altında işletilen 235 odalı 5-yıldızlı bir otelden oluşmaktadır. MKH dünyadaki en büyük konser salonlarından biri olan Moscow International House of Music'in de katılmasıyla büyümüştür. Mosenka ve MKH'nın kuruluşlarından sonra,

ENKA'nın Moskova'daki emlak yatırımlarının gelişimi hızlanmıştır. Finans Yatırım tarafından hazırlanan ENKA raporuna göre ENKA Rusya'nın toplam inşaat işlerinde yüzde 45'lik ve Moskova'nın kaliteli ofis alanında yüzde 15'lik paya sahiptir.

ENKA'nın Rusya'da gerçekleştirdiği önemli projelerden biri de Moskova'da bulunan uluslararası havalimanı Şeremetyevo'ya üçüncü bir terminal eklenmesi projesidir. 400 milyon dolar değerindeki terminal 2009 yılında işletmeye açılmıştır.

Son olarak, Enka İnşaat tarafından İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na (İMKB) yapılan açıklamada, 400 MW kapasiteli kombine çevrim doğal gaz santrali için, Enka İnşaat'ın, anahtar teslimi bazında mühendislik, malzeme ve ekipman temini, inşaat ve devreye alma işlemlerini kapsayacak genel müteahhitlik sözleşmesine ilişkin ön anlaşmaları imzaladığı duyurulmuştur. Açıklamada, toplam sözleşme bedeli 329 milyon Euro olacak santralin, Rusya Federasyonu'nun Perm bölgesindeki Yajva'da kurulacağı bildirilmiştir. Söz konusu santralin 2011 yılının Ağustos ayında tamamlanacağı kaydedilmiştir.

Enka, Rusya'da halihazırda 3,4 milyar dolarlık 27 proje yürütmektedir ve bu ülkede toplam değeri 4 milyar doları bulan gayrimenkul yatırımı bulunmaktadır.

Ramstore

Enka ve Koç Holding'in eşit ortak olarak kurdukları Ramenka, Ramstore alışveriş merkezi ve süper ve hiper market zincirlerinin inşası ve işletmesini yapmaktadır. İlk Ramstore 1997 yılında Moskova'da Eximbank kredisi ile açılmıştır ve Rusya'daki en modern ve büyük alışveriş merkezi olarak kısa sürede ilgi çekmiştir. Bugün Rusya'daki Ramstore sayısı, 30'u Moskova'da. 10'u ise Kazan, Nijni Novgorod, Rostov, St. Petersburg, Samara ve Volgograd gibi diğer şehirlerde olmak üzere 40'a ulaşmıştır.

1997-2004 yılları arasında Rusya'da 360 milyon dolar tutarında yatırım yapan Ramenka 2004 yılı sonunda yatırımları hızlandırma kararı almış, 2005 yılı ilk yarısında 64 milyon dolar yatırım yapmıştır. Günümüzde Ramstore'un Rusya'daki yatırımları 600 milyon dolardır.

Son bir gelişme olarak, Eylül 2007 tarihinde Koç Grubu Rusya'daki ortaklığı Ramenka'da bulunan yüzde 50 hissesini 542.5 milyon dolara Enka'ya satmıştır. Bunu takiben, Enka'nın Rusya'da sahibi olduğu 14 Ramstore hipermarketinin işletmesini 181 milyon Euro bedelle Fransız süpermarket grubu Auchan satın almıştır. Auchan'ın açıklamasına göre, Fransız şirket 9'u Moskova'da bulunan 13 Ramstore'da işletmeci, kalan 1 Ramstore'un ise sahibi olacaktır. Hisse devrinin 2008 yazı itibarıyla gerçekleştirilmiştir.

Efes İçecek Grubu

Efes, Rus pazarına uzun zaman önce giren bir diğer büyük yatırımcıdır. Grubun ülkedeki ilk yatırımı 1996 yılında Rostov'da açılan Coca-Cola üretim tesisi olmuştur. İkinci olarak, Haziran 1999'da Moskova'da Efes Brewery açılmıştır. Grup, 2003 yılında Rostov'daki Coca-Cola fabrikasını bira fabrikasına dönüştürmüştür. Ufa'daki Amstar bira fabrikasını ise satın alarak ülkedeki tesis sayısını üçe çıkarmıştır. 2005 yılının Haziran ayında yaptığı yatırımla Ufa fabrikasının kapasitesini 200 milyon litreye çıkararak Efes'in 2007 yılı itibarıyla Rusya'da 1,2 milyar litrelik satış hacmine ulaşmıştır. Grubun Rusya'daki yatırım tutarı 700 milyon doların üzerindedir.

Şişecam

Grubun şirketlerinden Anadolu Cam, Rusya'daki üçüncü yatırımının temellerini 2005 yılının Temmuz ayında Ufa'da atmıştır. Grubun bir diğer yatırımı Moskova'ya 330 km uzaklıktaki Gorohovets'deki cam şişe ve gıda ambalajı tesisidir. Bu tesis Eylül 2002'de açılmış. Mayıs 2003'de genişletilmiştir. Ayrıca, St. Petersburg yakınlarındaki Pokrovsky Cam Fabrikası'nın yüzde 76 hissesi de satın alınmıştır. Bu fabrikanın kapasitesini yıllık 80 bin tondan 200 bin tona çıkararak ve fırını Anadolu Cam'ın yurtiçi ve yurtdışındaki en büyük fırını yapan 30 milyon dolarlık yatırım da Ağustos 2005'de tamamlanmıştır. Aralık 2006 tarihinde gerçekleşen Krasnodar Eyaleti Tanıtım Toplantısı kapsamında Anadolu Cam Sanayi Kyrmsk'de yıllık 650-700 milyon unite kapasiteli 70 Milyon €'luk bir yatırım gerçekleştirmek üzere anlaşma imzalamıştır. Yatırımı devam eden yıllık 240 bin ton üretim kapasiteli yeni cam ambalaj tesisinin iki fırınından birisi de 2009 yılı Mayıs ayında devreye alınmıştır.

Anadolu Cam Rusya'nın Leningradskaya bölgesindeki bir cam ambalaj fabrikasını satın almıştır. Yıllık 95 bin ton kapasiteli 'OAO Kirshsky Stekolny Zavod' fabrikasının hisselerinin satışıyla ilgili anlaşma Şubat 2008 tarihinde imzalanmıştır. Rusya'da 5 ayrı tesiste yıllık 1.075 bin ton üretim kapasitesine sahip Anadolu Cam, yeni fırın ile birlikte toplam üretim miktarını yıllık 1.900 milyon ton seviyesine yükseltmiştir.

Zorlu Grubu

Vestel, 2002 yılında Vladimir bölgesinde yaptığı 15 milyon dolarlık yatırım ile Rusya'da TV üretimi yapan ilk yabancı şirket olmuştur. Kasım 2003'te faaliyete geçen tesis yılda 1 milyon TV üretme kapasitesine sahiptir. Zorlu Holding'in Rusya'daki bir diğer yatırımı da Zorlu Tekstil'in ev tekstili üretim tesisidir. Zorlu Enerji de Rusya'da 2005 ve 2006 yıllarında iki elektrik üretim tesisi açarak yaklaşık 700 milyon dolarlık yatırım yapmıştır.

Arçelik

Arçelik, Haziran 2005'te Moskova'ya 110 km uzaklıktaki Kirzaç'ta buzdolabı ve çamaşır makinesi üretecek 58 milyon Euro değerindeki tesisin temelinin atılmıştır. Yıllık 900 bin adet üretim kapasitesine sahip olacak fabrika, 2006 yılında üretime başlamıştır.

TOBTİM Ticaret Merkezi

TOBB ve TİM ortaklığı ile Moskova'da inşa edilen ve Ocak 2005'te tamamlanan Arkadia Türk Ticaret Merkezi 60 milyon dolar değerindedir. 38.600 m² alan üzerine kurulan alışveriş merkezinde 85 ofis, 39 mağaza, 1.600 m² alan üzerine kurulu süpermarket, 6 sinema salonu, 5 fast food ve 2 restoran bulunmaktadır. Arkadia'da mağazası bulunan bazı Türk firmaları ise şunlardır: Ramsey, BGN, Hatemoğlu, Colin's, Stork's, Goldaş, Euromoda, Lady Collection, Secret Garden, Deniz Örne, Paşabahçe, Süed Mod, Pharmed, Kanz, Famosa, Niko, Entire Travel, Ramstore.

Rönesans İnşaat

1994 yılında St. Petersburg şehrinde Erman Ilıcak tarafından kurulan Rönesans İnşaat, Rusya'da çok başarılı projelere imza atmıştır. En son 60 Milyon Avroluk yatırım sonucu St. Petersburg'da 10 katlı otel, iş merkezi ile birlikte 18 bin metrekarelik bir alanda faaliyet gösterecek olan Crowne Plaza Mayıs 2011 tarihinde hizmete girdi. Rusya'da çeşitli endüstriyel tesis, konut, AVM, eğitim tesisleri projeleri gerçekleştirmişlerdir.

Eroğlu Grubu

Gruba ait denim pantolon üreticisi Colin's, 12 yıldır faaliyet gösterdiği Rusya pazarında 36 mağaza ve 118 satış noktasına ulaşmıştır. Ülkedeki yatırımı 10 milyon dolara ulaşan Colin's, Rusya'da en çok tercih edilen markalar arasındadır.

Eczacıbaşı

Eczacıbaşı Yapı Gereçleri, 2005 yılının Nisan ayında Serpuhov bölgesinde "Vitra Bathroom Products LLC" adı altında bir seramik vitriye üretim tesisi yatırımı yapmıştır. Bu yatırımların toplam değeri 24 milyon doları bulmuştur.

Adopen

2005 yılında 12 milyon dolarlık bir yatırımla Moskova'da inşa edilen bir PVC profil, kapı, pencere üretim tesisi imalata başlamıştır.

Bu büyük çaplı yatırımların yanı sıra, Rusya Federasyonu'nda tekstil, deri, konfeksiyon ve gıda gibi alanlarda yatırım tutarı 1 – 5 milyon dolar arasında değişen daha küçük boyuttaki çok sayıda çeşitli Türk yatırımları da bulunmaktadır.

1998-99 krizi ve yaşanan devalüasyon nedeniyle Rusya'nın ithal ikameci politikalar uygulamaya başlaması, Türkiye'nin bu ülkeye ihracatını zorlaştırmıştır. Dolayısıyla Rusya'ya ihracattan ziyade yatırım yapmak daha cazip hale gelmiştir.

Bu arada son yıllarda yatırımcılarımızın ilgisi başta Moskova olmak üzere Rusya'nın büyük şehirlerinden bölgelere doğru bir kayış göstermektedir. Ücretler, hammadde fiyatları, kiralar başta olmak üzere tüm maliyet unsurları Moskova ile taşra arasında büyük farklılıklar arz etmektedir. Bunun dışında vergi idarelerinin ve diğer denetim organlarının büyük şehirlerde çalışan yabancı firmalar üzerinde ağır baskılar oluşturması ve büyük şehirlerde bürokrasinin fazlalığı taşraya ilginin diğer nedenleridir. Başka bir neden de girişimci ve liberal bazı bölge valilerinin kendi bölgelerinde iyi bir iş ortamı hazırlamaları, özel teşvik ve garanti yasaları çıkarmaları ve yabancı sermayeyi korumalarıdır.

Önümüzdeki dönemde Rusya ekonomisindeki gelişme eğilimine paralel olarak başta büyük ölçekli işletmeler olmak üzere Türk firmalarının Rusya'daki yatırımlarının hız kazanması beklenmektedir.

Rusya'daki yatırım maliyetleri her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle ilk yıllardaki gibi görece küçük sermaye ile iş kurma imkanları giderek daralmaktadır. Dolayısıyla günümüzde Rusya pazarına girişte sermaye yapıları güçlü, kendi pazarlama ve dağıtım ağını oluşturabilecek, profesyonel kadroların istihdam edildiği Türk firmalarının başarı şansı daha yüksek görülmektedir.

Bugüne kadar Türk müteahhitleri tarafından Rusya'da tamamlanmış bazı projeler:

• Ramstore Süpermarketleri• Petrovksy Pasajı (renovasyon)• Maly Gum Alışveriş Merkezi (renovasyon)• Parlamento Binası (renovasyon)• Moskova Uluslararası Müzik Evi• Paveletsky Kulesi• Riverside Kuleleri• Mosenka Park Kuleleri• Sadovaya Plaza• Tchaikovsky Askeri Konut Projesi• Egorlyskaya Askeri Konut Projesi• Krasnodar Askeri Konut Projesi• Baranovich Askeri Konut Projesi• Podreskova Seramik Üretim Tesisi• Danone Süt Üretim Tesisi• Fritolay Patates Cipsi Fabrikası• St. Petersburg Darphanesi• Druzhba Hotel Stavropol• <i>Swissotel Moskova</i>• Dışişleri Bakanlığı Binası (renovasyon)• Yüksek Mahkeme Binası• Platinabank Binası• Sberbank Binası• Mostbank Binası• Menatepbank Binası• Krasnousolsk Sanatoryumu• Mars Gıda Üretim Tesisi• Gazprom Yönetim Binaları	• Elkat Bakır Tel Tesisi• Tverskaya İş Merkezi• Nevsky 25 İş Merkezi• Taganka İş Merkezi• Volgograd Askeri Konut Projesi• Morosovsk Askeri Konut Projesi• Strugi-Krasnye Askeri Konut Projesi• II. Dünya Savaşı Gazileri için inşa edilen 1000 yataklı hastane binası• Tchaikovsky Askeri Hastanesi• TSITO Hastanesi• OBP Hastanesi (renovasyon)• Bakulev Kardiyovasküler Hastanesi• Volinskaya Hastanesi (renovasyon)• Barvikha Sanatorium (renovasyon)• Stivgar Hastanesi• Tyumen Yoğun Bakım Hastanesi• Lentrangas Ofis Binası• Marksistkaya İş Merkezi• Rosneft Ofis Binası• Samara Neftegaz Binası• Ingushetia Parlamento Binası• Pokrovsky Hills Villaları• Kuartal Konutları• Proton Hotel• Hotel Kuban• Hotel Sibirski• Kuskinskaya Tiyatrosu• İran Moskova Büyükelçilik Binası

Turizm de iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. 1998 krizinden sonra Türkiye'ye gelen Rus turistlerin sayısında önemli oranda azalma yaşanmıştır. Ancak Rus ekonomisinde toparlanma ve ekonomik krizin etkilerinin aşılmasına başlanması ile birlikte Türkiye'yi ziyaret eden Rus turistlerin sayısı tekrar yükselişe geçmiştir. Ayrıca 2001 yılında Türkiye'de yaşanan devalüasyon sonrasında Türkiye'de tatil maliyetinin yabancılar için görece düşmesi Rus turistler için Türkiye'yi daha cazip bir tatil ülkesi haline getirmiştir. Bunun sonucunda Türkiye'ye Almanya'dan sonra ikinci sırada turist yollayan ülke konumuna yükselen Rusya Federasyonu ülkemiz turizm sektörünün önemli bir parçası olmuştur.

Henüz kültür turizmi ve diğer turizm alanlarından ziyade deniz ve güneş turizmine yönelik gelişen potansiyelin en büyük riski diğer Akdeniz ülkeleri ile Karadeniz'de yer alan Rus turizm kentlerinin Rus turistleri kendi bölgelerine yönlendirme çabalarıdır. Ancak, Antalya ismi Rusya'da önemli bir turizm markası haline gelmiş durumdadır.

Yıl	Rusya'dan Gelen Turist Sayısı
2002	945.000
2003	1.258.000
2004	1.605.000
2005	1.864.603
2006	1.853.442
2007	2.465.481
2008	2.879.000
2009	2.694.733
2010	3.107.043
2011	3.468.214

Diğer taraftan İstanbul özellikle bavul ticaretine konu olan bir turizm cazibe merkezi olarak ön planda kalmaya devam etmektedir. İstanbul'a alışveriş amacıyla gelen turist sayısı önemini korumaya devam etmektedir.

2002 yılında yaklaşık 945 bin turist ile Rusya Federasyonu Almanya ve İngiltere'nin ardından Türkiye'ye en fazla turist gönderen üçüncü ülke olmuştur.

2003 yılında ise 1 milyon 258 bin civarında Rus vatandaşı Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Böylece Rusya, Türkiye'ye gelen yabancı turist sıralamasında İngiltere'yi geride bırakarak üçüncülüğten ikinciliğe yükselmiştir. Bu dönemde Türkiye'ye gelen toplam yabancı turist sayısı ise Irak savaşına karşın yüzde 5,3 artarak 13 milyon 958 bin 45'e ulaşmıştır. Turizm sektöründe dünyada yüzde 20. Akdeniz kuşağında yüzde 35 daralma yaşanırken Türkiye'nin bu sonuçlara ulaşması başarı olarak nitelendirilmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre 2004 yılında Rusya'dan ülkemize gelen turist sayısı 1.605.000 kişi iken 2005 yılında yüzde 16,2'lik artışla 1.864.603'e çıkmıştır. 2006 yılında ülkemize gelen Rus turist sayısı 1.853.442 kişi düzeyindedir. 2007 yılında ülkemizi yaklaşık 2,5 milyon Rus turist ziyaret etmiştir. Aynı yıl Rusya ülkemize 4 milyondan fazla turist gönderen Almanya'dan sonra Türkiye'ye en fazla turist gönderen ikinci ülke olmuştur. 2008 yılında yaşanan finansal kriz nedeniyle Rusya'dan ülkemize gelen turist sayısı 2,2 milyona düşmüştü.

Son dönemde yaşanan önemli gelişmeler

- Karadeniz'in altından geçerek Avrupa'ya doğal gaz taşıyacak olan ve Gazprom'un yüzde 50 ortağı olduğu Güney Akım Projesi'ne İtalyan Eni firması yüzde 20, Fransız EDF firması yüzde 15 ve Alman Wintershall firması da yüzde 15 ortak olmuştur. Avrupanın en büyük enerji şirketlerince gerçekleştirilen söz konusu ortaklıkların projenin gücünü daha da arttırdığı değerlendirilmektedir. Türkiye'nin Karadeniz'deki münhasır ekonomik bölgesinden geçecek olan söz konusu hattın inşaatına 2012 yılının sonunda başlanması öngörülmektedir.
- 8 Ekim 2009 tarihinde imzalanan Türk-Rus Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı Protokolü uyarınca, 2011 yılı taşımacılık geçiş belgelerinin % 70'inin Türk ve % 30'unun Rus araçlarıyla yapılması konusunda mutabık kalınmıştı. Ancak 2011 yılında Rus araçları vasıtasıyla kullanılması gereken miktarın bir kısmı kullanılmadığı için Rus tarafı Türkiye'nin 6.000 araçlık yüklemesine Eylül ayı içerisinde yaklaşık 2 hafta süreyle onay vermemiştir.
- Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Medvedev'in 11-13 Mayıs 2010 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği resmi ziyareti sırasında imzalanan, vatandaşlarımızın karşılıklı seyahat etme usullerine ilişkin anlaşma 16 Nisan 2011 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Mezkûr Anlaşma uyarınca, hususi, hizmet ve umuma mahsus pasaport hamili Türk vatandaşları ile hizmet ve umuma mahsus pasaport hamili Rus vatandaşları birbirlerinin ülkelerinde 30 günden fazla kalmamak kaydıyla vizesiz olarak seyahat edebileceklerdir. Ardından Türkiye tek taraflı olarak, Rus vatandaşlarının vizesiz Türkiye'de kalış süresini 31

Aralık 2011 tarihine kadar 60 güne çıkartmıştır. Bu sürenin karşılıklı olarak 60 güne, hatta Rus tarafınca da uygun görülürse 90 güne çıkarmaya hazır olduğumuz Rus makamlarına bildirilmiştir.

- Ankara Sanayi Odası, Leningrad Ticaret ve Sanayi Odası ve Rönesans İnşaat tarafından imzalanan protokole istinaden Rusya'nın Leningrad bölgesinde %10'u Ankara Sanayi Odası'na, %10'u Leningrad Bölgesi Sanayi ve Ticaret Odası'na, %80'i Rönesans İnşaat'a ait olmak üzere Rusya Federasyonu'nun ilk özel endüstri parkı olacak bir organize sanayi bölgesi (Rönesans Sanayi Parkı) kurulması planlanmaktadır. Toplam 3 milyon m²'lik bir bölgede 120 milyon Avro altyapı yatırımı ile kurulması öngörülen ve içerisinde yüzelli fabrika, küçük ve orta ölçekli dükkanlar, bankalar, meslek edindirme amaçlı eğitim merkezleri, oteller ve gümrük terminali bulunacak olan "Rönesans Sanayi Parkı"nın işletmesini sağlayacak olan şirketin kuruluşu 2011 yılı Ağustos ayı içerisinde tamamlanmıştır.
- 35 milyon dolarlık bir yatırımla kurulan Türk-Rus sermayeli yaş meyve sebze hali FORT, Rostov-Aksay'da faaliyete geçmiş bulunmaktadır. Rostov Liman'ına yakınlığı ve günlük 300 tır giriş-çıkış trafik kapasitesi sayesinde sözkonusu lojistik merkezinin kısa zamanda hem meyve sebze ihracatçılarımız hem de lojistik firmalarımız için önemli bir alternatif haline geleceği değerlendirilmektedir.
- 1 Ocak 2010 tarihi itibarıyla Rusya Federasyonu, Belarus ve Kazakistan arasında Gümrük Birliği tesis edilmiştir. Ortak gümrük kanunu ve teknik mevzuat 1 Temmuz 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- 2010 yılı Ekim ayında İş Bankası, Rus Sofiya Bankasının hisse senetlerinin tamamını 40 milyon dolara satın almıştır. Yapılan açıklamaya göre, imzalanan satış sözleşmesi, 2008 yılından bu yana bir Rus bankasının hisse senetlerinin tamamının satıldığı ilk sözleşmedir.
- Şişecam Grubu, Tataristan'da yer alan Alabuga Sanayi Bölgesinde 320 milyon dolarlık bir yatırım ile düzcam ve otomotiv camı üretimi gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Söz konusu projenin müteahhitlik ve müşavirlik işleri Tepe İnşaat tarafından gerçekleştirilecektir.
- 12 Mayıs 2010 tarihinde Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında Mersin Akkuyu'da bir nükleer güç santralının tesisi ve işletimine dair anlaşma, T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ve RF Başbakan Yardımcısı İgor Seçin tarafından imzalanmıştır.

Türkiye ile Rusya Arasında Ticari ve Ekonomik Nitelikli Anlaşmalar

- Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki ekonomik ilişkiler esas olarak 8 Ekim 1937 tarihli "**Ticaret ve Seyrisefain Anlaşması**" ile 25 Şubat 1991 tarihli "**Ticari ve Ekonomik İşbirliğine Dair Anlaşma**" çerçevesinde yürütülmektedir.
- 20 Mayıs 1982 tarihli "**Serbest Dövizle Ödemelere Geçişe Dair Protokol**", iki ülke arasındaki ticarete yeni bir nitelik kazandırmıştır.
- 17 Eylül 1984 tarihli **Doğal Gaz Anlaşması** çerçevesinde 1987 yılından itibaren 25 yıl süreyle SSCB'den serbest döviz karşılığında doğal gaz alımı başlamış ve Sovyet tarafı buradan kazandığı dövizin yüzde 70'ini Türkiye'den mal ve hizmet almak için kullanmayı taahhüt etmiştir. Günümüzde bu özelliğini yitiren Anlaşma iki ülke ekonomik işbirliğinde gerçek bir dönüm noktasıdır.
- İki ülke arasında 15 Aralık 1997 tarihinde imzalanan "**Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması**" TBMM ve Rusya Parlamentosu alt organı Duma tarafından (1 Ocak 2000 tarihinde) onaylanarak yürürlüğe girmiştir.
- İki ülke arasında 15 Aralık 1997 tarihinde imzalanan "**Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma**" da Duma tarafından 17 Mayıs 2000 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.
- 15 Aralık 1997 tarihinde imzalanan "**Enerji İşbirliği Genel Çerçeve Anlaşması**" iki ülkenin enerji alanında işbirliğinin genel çerçevesini oluşturmaktadır.
- 6 Ağustos 2009 tarihinde "**Türkiye ile Rusya Arasında Nükleer Güç Mühendisliği Alanında İşbirliği Protokolü**" ve ayrıca "**Petrol Alanında İşbirliği Protokolü**" imzalanmıştır.
- Türkiye-Rusya Federasyonu arasındaki **Karma Ekonomik Komisyon (KEK)**, 14 Mayıs 1992 tarihli anlaşmayla oluşturulmuştur. Bugüne kadar yapılmış olan komisyon toplantıları ise şöyledir:

KEK I. Dönem	02-06 Kasım 1992	Ankara
KEK II. Dönem	01-06 Nisan 1994	Moskova
KEK III. Dönem	04-07 Kasım 1997	Ankara
KEK IV. Dönem	01-05 Kasım 1999	Moskova
KEK V. Dönem	20-23 Ekim 2000	Ankara
KEK VI. Dönem	29-30 Kasım 2004	Moskova
KEK VII. Dönem	30 Mayıs 2006	İstanbul
KEK VIII. Dönem	27-28 Mayıs 2008	Moskova
KEK IX. Dönem	3-6 Ağustos 2009	Ankara
KEK X. Dönem	5-6 Mayıs 2010	Ankara
KEK XI. Dönem	3-4 Mart 2011	Kazan

Türk-Rus İş Konseyi

Kuruluş Yılı : 1991

Kısa Bilgi

DEİK, 21 Şubat 1988 tarihinde Türk-Sovyet İş Konseyi'ni kurmuştur. Söz konusu inisiyatif, sadece iş çevrelerinden değil, devletten de büyük destek görmüş ve İş Konseyi'nin temsilcileri, Sovyetler Birliği ile hükümetler seviyesindeki ziyaret ve resmi programlara dahil edilmeye başlanmıştır. 1991 yılının sonunda Sovyetler Birliği'nin dağılmasını takiben Türk-Rus İş Konseyi kurulmuştur.

Muhatap Kuruluş

Rusya Federasyonu Ticaret ve Sanayi Odası

Türk Tarafı Başkanı

Erman Ilıcak

Firma ve Ünvanı

Rönesans Holding A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı

Karşı Kanat Başkanı

Ahmet M. Palankoyev

Firma ve Ünvanı

Financial Industrial Group AKROPOL BANK Başkanı

En Son Yapılan Etkinlikler

Rusya Federasyonu Soçi Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı ile Türk-Rus İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin Görüşmesi, 17 Şubat 2012, İstanbul

Kuzey Kafkasya'da Kurulacak Olan Turistik Bölgenin Tanıtım Toplantısı, 10 Şubat 2012, İstanbul

Moskova Hükümeti İmar ve İskan Komitesi Yetkilisi ile Görüşme, 5 Ocak 2012, İstanbul

Türk-Rus ve Rus-Türk İş Konseyleri XV. Ortak Toplantısı, 23 Aralık 2011, Moskova

İTO Evsahipliğinde "Türkiye-Rusya Federasyonu Ticari İlişkiler. Gümrüklerde Yeni Uygulamalar" Seminerine Katılım ve Sunum, 21 Kasım 2011, İstanbul

Türkiye - Rusya Turizm Çalışma Grubu Toplantısına Katılım, 26-27 Ekim 2011, Gelencik

RF Tataristan Cumhuriyeti Yatırım Ajansı Heyeti İle Görüşme, 4 Ekim 2011, İstanbul

Türkiye-Rusya Turizm Çalışma Grubu Toplantısına Katılım, 31 Mayıs-1 Haziran 2011, İzmir

Yapı Endüstri Merkezi ile İşbirliğinde "Türk Yapı Sektörünün Rusya Açılımı-3" Toplantısı, 31 Mart 2011, İstanbul

T.C. Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya Federasyonu'na Resmi Ziyaretine Eş Zamanlı Olarak Türk Ticaret ve Müteahhitlik Heyeti Ziyareti ve "Türkiye-Rusya İş Forumu", 14-16 Mart 2011, Moskova

Türkiye-Rusya Federasyonu Hükümetlerarası KEK XI.Toplantısına Katılım, 2-4 Mart 2011, Kazan

Yapı Endüstri Merkezi ile İşbirliğinde "Türk Yapı Sektörünün Rusya Açılımı-2" Toplantısı, 23 Şubat 2011, İstanbul

Gün Danışmanlık Bürosu İşbirliğinde "Rusya Federasyonu'nda İş Yapmanın Hukuki Boyutu" Seminerleri, 17-18 Şubat 2011, Kocaeli SO - İstanbul

RF Ankara Büyükelçisi Sn.Vladimir İvanovskiy ile Çalışma Toplantısı, 4 Şubat 2011, İstanbul

Yapı Endüstri Merkezi ile İşbirliğinde "Türk Yapı Sektörünün Rusya Açılımı-1" Toplantısı, 27 Ocak 2011, İstanbul

Türk-Rus İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyelerinin RF İstanbul Başkonsolosluğunu Ziyareti, 14 Ocak 2011, İstanbul

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

TOBB Plaza, Harman sok. No:10, 34394 Esentepe / Şişli, İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
E-mail:info@deik.org.tr Web:www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı:
İcra Kurulu Başkanı:
Genel Sekreter:

M. Rifat Hisarcıkıoğlu
Rona Yırcalı
Bahri Can Çalıcıoğlu